

myntstudier

2024:1 – mars

Mynttidskriften på Internet

www.su.se/numismatiska-forskningsgruppen

MYNTFYNDEN FRÅN EDSLESKOGS KYRKORUIN

Kenneth Jonsson och Christian Mühlenbock

Myntfynd i kyrkor

Sedan lång tid tillbaka har man vid utgrävningar i kyrkor hittat stora mängder mynt (fig.1). De har studerats av Henrik Klackenbergs som kopplar dem till medeltida offerspill (Klackenberg 1992, 35) och han redovisar bl.a. medeltida myntfynd i 148 svenska landsortskyrkor. De medeltida kyrkorna hade små fönsteröppningar och speciellt under vintern måste kyrkorummet ha haft mycket svag belysning. När mynt som offrats på altare i kyrkan var det lätt att mynt hamnade på golvet där det kunde vara svårt att hitta dem, inte minst för att de var så små. Att kyrkorna kunde ha trägolv med stora sprickor mellan bräderna var säkert en bidragande faktor till att mynt kunde försvinna på golvet (Rensbro 2021). Variationerna i antal mynt i olika kyrkor kan bero på flera faktorer. Till de tre viktigaste hör hur stor del av kyrkan som har grävs ut, hur noggrann utgrävningen har varit och om man har grävt till botten av kulturlagren. Från och med Gustav Vasa och protestantismens införande 1527 minskar antalet mynt drastiskt (Gerding 2009). Det är också uppenbart att de medeltida mynten till viss del kan kopplas till borttappade mynt i samband med kollekt (Bengtsson Melin & Jonsson 2019).

I kyrkorna i Sverige, liksom i kyrkor i andra länder, finns det få mynt som är äldre än ca 1200. Offren i kyrkorna skedde uppenbarligen vid altarna i koret

Redaktionellt

Myntstudier utges av Numismatiska Forskningsgruppen (Gunnar Ekströms professor i numismatik och penninghistoria) vid Stockholms Universitet. Ansvarig utgivare och redaktör är Jens Christian Moesgaard. Artiklarna kommer enbart att behandla mynt och därmed relaterad information, d.v.s. inte medaljer, sedlar och polletter.

Distribution sker endast i detta elektroniska format (PDF). Artikelmanus och bilder skickas till: jens.christian.moesgaard@ark.su.se

Innehåll

Myntfynden från Edsleskogs kyrkoruin
Kenneth Jonsson och Christian Mühlenbock.....1

Tvillingskatten från Ausås
Denise Lundgren22

Ödmans brakteater: Ett medeltida myntfynd i Tanums kyrka år 1723
Anton Larsson62

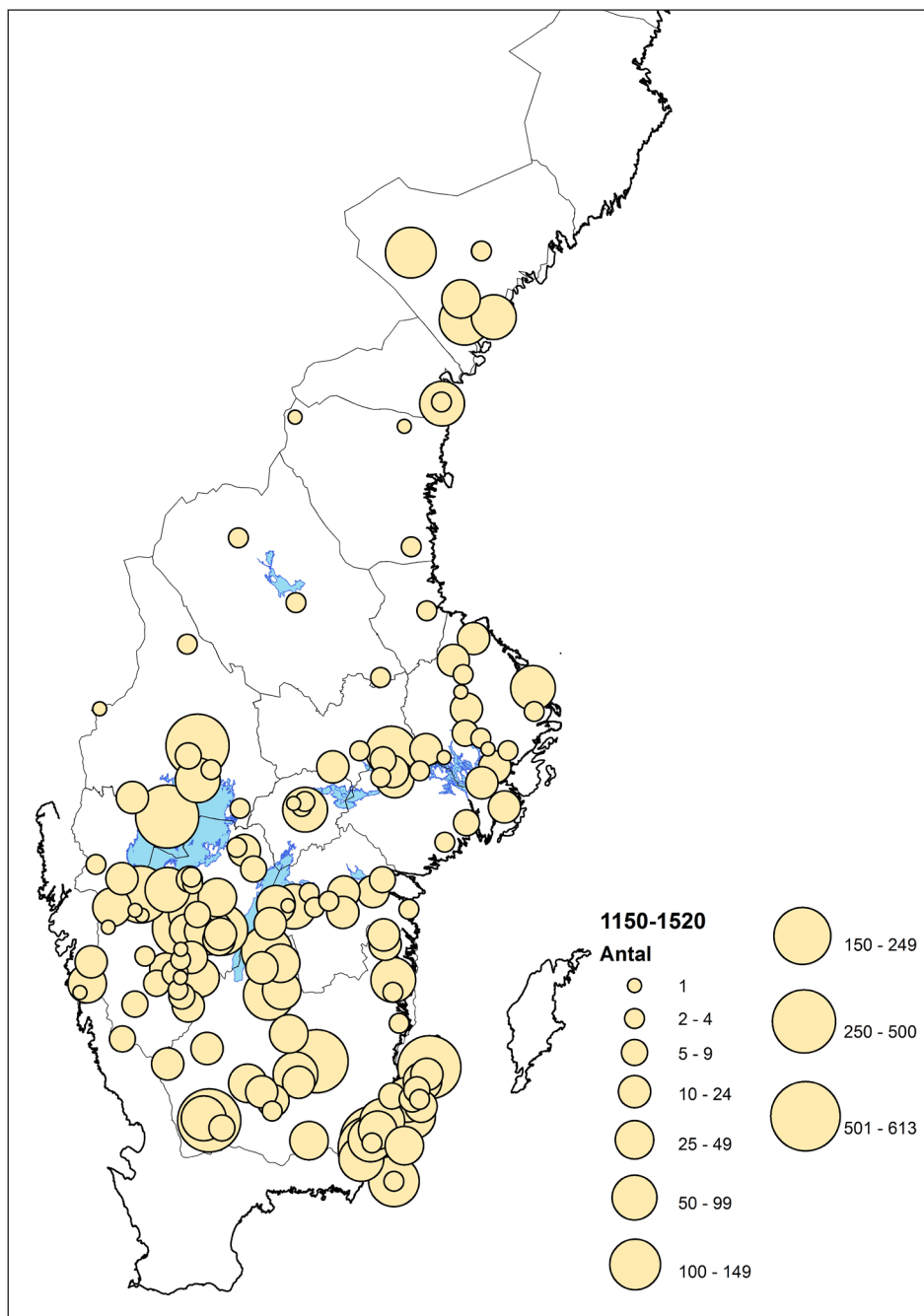

Fig. 1. Kartan visar densiteten av medeltida myntfynd från landsortkyrkor på det medeltida svenska fastlandet samt Öland, Baserad på katalogen i Klackenborg 1992.

och i långhuset vid skulpturer som fanns där. I Sverige dateras de äldsta skulpturerna till mitten av 1100-talet (Andersson 1966, 11–34), men det är först från 1200-talet som skulpturer blir vanligare i kyrkorna, vilket förklarar offerspillsmynnten.

Många forskare har därför antagit att spridningsmönstret av mynt i kyrkor också kan avspegla var i kyrkan man placerade altare (Klackenberg 1992a; Gullbekk et al. 2021 och där anförd litteratur). Större kyrkor, som den i Edsleskog, kunde ibland ha en stor mängd altare. I exempelvis katedralen i Lund fanns det åtminstone 68 altare under medeltiden och i St. Olofs kyrka fanns det sannolikt nio altare (Karlsson 2015, 195, 431–35).

Från Gotland finns ett stort antal kollekttavlor varav de äldsta är från 1200-talets början. Påve Innocentius III 1198–1216 utfärdade någon gång under perioden 1204–1209 ett påbud att offerkistor skulle ställas i kyrkorna för att samla in allmosor till de fattiga (Bengtsson Melin & Jonsson 2019, 17). Förordningen att man skulle börja samla in pengar till de fattiga och att man började ta upp kollekt först därefter förklarar mynt tappade i samband med kollekt. Relativt många offerkistor – som ibland kallas offerstockar eftersom de ofta är tillverkade av urgröpta trädstammar som har försetts med beslag – är bevarade (Bengtsson Melin & Jonsson 2019, 5). I Uppsala domkyrkas räkenskaper från 1417 omtalas tre offerkistor i kyrkan (Bengtsson 2010, 181). Troligen fanns det fler offerkistor i kyrkor med hög status eftersom de ofta hade en större volym och fler besökare (Gullbekk & Sættem 2019, 267).

Den stora massan mynt från utgrävningarna utgörs av de lägsta valörerna. Höga valörer är extremt ovanliga. Det största antalet mynt som har hittats i en landsortskyrka i Sverige kommer från Gothems kyrka på Gotland (ca 4460 ex., varav mer än 90 % s.k. W-brakteater med mycket låg

silverhalt). Det största antalet på fastlandet kommer från Hagby kyrka i Småland (613 ex.). I städerna är de två största fynden från Växjö domkyrka (1123 ex.) och Västerås domkyrka (855 ex.).

Bakgrund

Medeltidskyrkan i Edsleskog byggdes ursprungligen som en vallfartskyrka tillägnad Sankt Nils (latin Nicolaus), en martyrpäst som enligt ett bevarat påvligt brev blivit ihjälslagen på platsen (DlSd nr 388). Nicolaus skall efter sin död ha ”Strålat av underbara mirakel” och enligt en senare legend sprang en helig källa upp där han blev mördad (Hultqvist 1996, 21). Nicolaus status som martyrpäst och lokalhelgon bekräftades troligen redan under 1200-talet – då han sannolikt heligförklarades av biskopen i Skara. Det äldsta säkra belägget för hans ställning kan dock spåras till 1308 då han kallas för *sanktus*, det vill säga helig, i ett brev från biskop Brynolf Algotsson i Skara (SDHK nr 2294).

Under medeltiden var Edsleskog, som var belägen i nordöstra Dalsland, en samlingsplats för många pilgrimer som besökte vallfartskyrkan för att där lämna offergåvor (fig. 2). Påven medgav 40 dagars avlat (DlSd nr 388) till dem som besökte kyrkan och det lockade säkert ett betydande antal bedjande. Helgonfesten – vilken också var kyrkans invigningsdag – hade bestämts till Johannes döparens dag den 24 juni då man också höll en årlig marknad vid Edsleskog. Det äldsta skriftliga belägget för att en marknad verkligen existerade är från 1300-talet (SDHK nr 2259) men under medeltiden var det nästan mer regel än undantag att marknadsdagar skedde vid de stora kyrkliga högtiderna (Malmstedt 1994, 36). Därför är det mycket sannolikt att marknadsdagar anordnades till kyrkans invigning redan i början av 1200-talet. Även om Johannes döparens dag nämns specifikt så är det också möj-

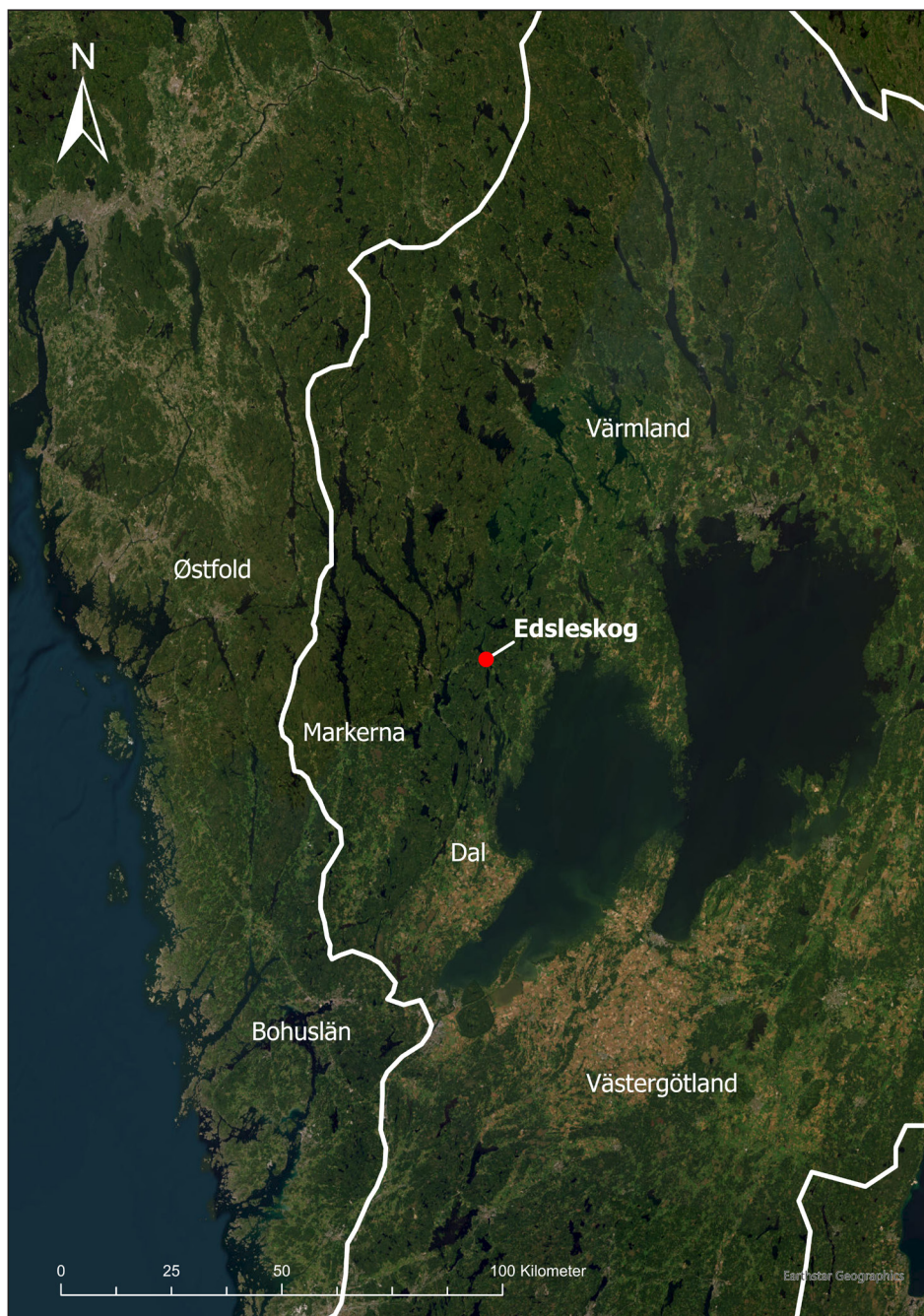

Fig. 2. Karta över dal och markerna (Dalsland) och omkringliggande områden under första halvan av 1200-talet. Bild: Lödöse museum.

ligt att också andra kyrkliga högtidsdagar i Edsleskog var förknippade med marknadsdagar. I S:t Olofs kyrka i Falköping vet vi exempelvis att påven Nicolaus IV i slutet av 1200-talet utlovade 1 år och 60 dagars avlat till dem som besökte kyrkan på S:t Olofs, S:t Pancratus', S:t Vitus' och S:t Modestus' dagar samt på Marie himmelsfärdsdag (SDHK nr 1548). I samband med helgdagarna har det förmodats att de också var viktiga marknadsdagar i staden (Beckman 1923, 78f; Klackenbergs 1981, 10).

I anslutning till marknadsdagen lämnades offergåvor i kyrkan vilka uppenbarligen var tillräckligt omfattande för att de skulle utgöra en betydande inkomst för kyrkan. I två brev skrivna av biskop Brynolf Algotsson i början av 1300-talet framgår också att kulten av Nils var förknippad med en särskild skatt – den så kallade Nicolauspenningen (SDHK nr 2259; SDHK nr 2294). Enligt Herman Schück hörde Nicolauspenningen till den vildvuxna flora av helgon-skatter som mer eller mindre frivilligt samlades in i Skandinavien (Schück 2005, 157). Nicolauspenningen samlades av allt att döma in i åtminstone Dalsland och Västergötland, men det är också möjligt att den var knuten till hela stiftet vilket också inkluderade Värmland. En uppgift som möjligen kan tyda på det är att Nicolauspenningen – åtminstone under 1300-talet – samlades in tillsammans med Peterspenningen vilken helt säkert var ålagd samtliga medborgare i stiftet (Schück 2005, 157). Dessa helgon-skatter var ursprungligen tänkta att sändas till helgonens gravar, men redan under slutet av 1200-talet, då de centrala stiftorganen stärkte sin auktoritet, inordnades ofta dessa skatter eller avgifter i den kyrkliga organisationen (Schück 2005, 157). Så skedde också med Nicolauspenningen som från och med juni 1308, då Edsleskogs kyrka blev prebende till domprosten i Skara, inordnades under domprostämberet (SDHK nr 2259). Förutom Nicolauspenningen över-

fördes också prostskäppan, den särskilda skatt av framförallt spannmål och smör som varje sockenbo var ålagd att betala till den lokala prästen, samt hälften av alla offergåvor från Johannes döparens fest i Edsleskog. I gengäld överfördes prostskäppan från Tösse och alla andra inkomster och intäkter till Edsleskog för att säkra kostnaderna till bland annat byggnadskassan och biskopens gästning (SDHK nr 2259). I ett senare brev påminner kung Magnus Eriksson om att domprosten i Skara enligt hävd också hade rätt till samtliga böter som samlades in i samband med den så kallade "midsommarmarknaden" på Johannes döparens dag (SDHK nr 4486).

Fram träder alltså bilden av Edsleskog som en förmögen församling, åtminstone under 1200-talet då helgonets grav åtnjöt betydande inkomster från ett flertal inkomstkällor. Mynt bör därför ha cirkulerat i och omkring kyrkan i en relativt stor omfattning. Kanske främst som offerpenningar och offerspill inne i kyrkan, men vid marknadsdagarna förekom helt säkert mynt som likvida medel. Dessutom tycks det som om Nicolauspenningen, åtminstone fram till 1308 tillföll Edsleskogs kyrka, kanske förmedlade via biskopen i Skara.

Arkeologiska undersökningar och kronologi

Den äldsta historiska beskrivning av vallfartskyrkan i Edsleskog som finns bevarad gjordes 1583 i samband med en inventering av kyrkorna i Skara stift (Lampa 1912). Under följande sekel gjordes både invändiga och utvändiga observationer som ger ytterligare information om kyrkans utseende (se Hultqvist 1996; Lazarides et al. 2023). Kyrkan har i omgångar varit föremål för ingrepp, inte minst i form av tidigmoderna och moderna begravingar. Det har ofelbart lett till att flera kontexter är förstörda och det har därför inte alltid varit möjligt att

Fig. 3. Översiktbild av samtliga utgrävningsytor av medeltidskyrkan i Edsleskog. De arkeologiska utgrävningarna genomfördes 2019–2021. Foto: Lödöse museum.

nå intakta lager. Det har inverkat på spridningsmönstret av mynt.

År 1947 genomfördes en mindre arkeologisk utgrävning då några av tegelkyrkans murar plockades fram. Då kunde man också i stort bekräfta att kyrkan, liksom tidigare beskrivningar hade antytt, var av monumental storlek (Svensson 1949). Men många frågor återstod, inte minst när det gällde kyrkans datering (Mühlenbock et al. 2023, 152). Därför påbörjade arkeologer och forskare vid Lödöse museum en mer omfattande arkeologisk undersökning av kyrkan under tre säsonger mellan år 2019–2021 (fig. 3). Cirka 200 kvadratmeter, motsvarande en tredjedel av kyrkan, undersöktes med avsikt att frilägga murar, arkitektoniska element, golvytor och gravar (Lazarides et al. 2023, 68).

Vallfartskyrkan i Edsleskog byggdes i tegel som en romansk basilika bestående

av mittskepp, sidoskepp, tvärskepp och ett avlångt kor som avslutades med en absid. Den mätte 41 m i längd och inräknat korsarmarna var den 30 m bred (fig. 4). Kyrkan började byggas omkring år 1200 och stod färdig ett tiotal år senare (Mühlenbock et al. 2023, 164). Den norra korsarmen och ett sidokapell/sakristia, byggdes till före 1220 och ett torn byggdes möjligen till i ett senare skede (Lazarides et al. 2023, 84–85). Kyrkan stod i relativt oförändrat skick fram till dess att en brand förstörde stora delar av kyrkan år 1568 (Lampa 1912, 38). Sidoskeppen och koret härjades extra svårt och eftersom branden skedde kort tid efter reformationen så valde församlingen att endast återställa kyrkans mittskepp. Vid Västerås riksdag 1544 hade man förbjudit både helgondyrkan och pilgrimsvandringar (Malmstedt 1994, 221) och därmed upphörde också de institutionaliserade praktiker

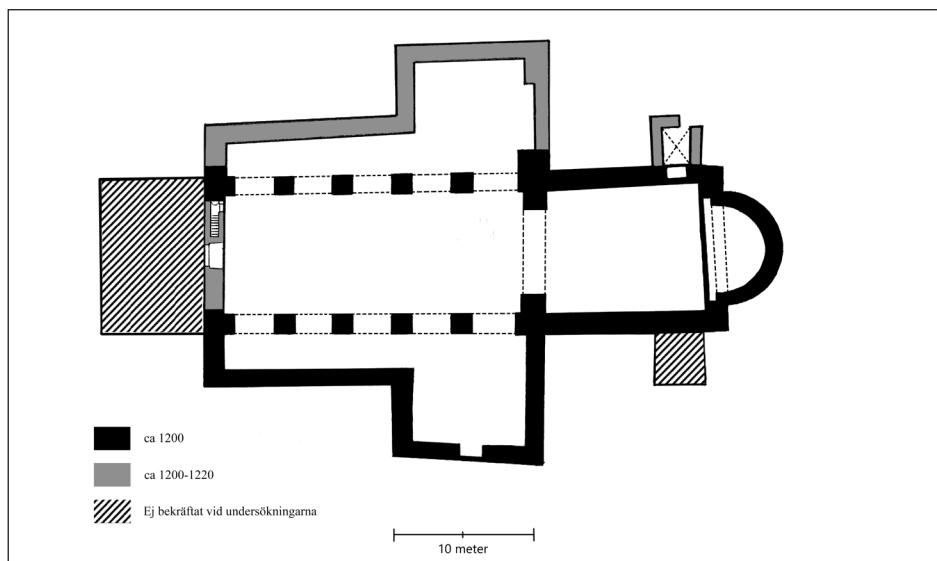

Fig. 4. Edsleskogs medeltida kyrka. Planritning med kyrkans två tidigaste faser under 1200-talet. Bild: Lödöse museum

som hade varit centrala för Edsleskogs tillkomst. Edsleskogs kyrka fungerade dock som församlingskyrka fram till 1902 då också mittskeppet slutligen förstördes av ytterligare en brand (Rydberg 2020).

I korthet kan kyrkans stratigrafi sammanfattas så här. Det övre lagret bestod av en rasering innehållande tegel och tegelkross från kyrkans förstörda murar. Därefter följde ett homogent brandlagar från branden 1568, där också majoriteten av de medeltida mynten hittades. De äldsta mynten från det övre brandlagret kommer från Erik Knutssons regeringstid 1208–1216 och det yngsta kan härledas till Erik XIV och dateras till 1561 (Mühlenbock et al. 2023, 161). Dateringen av det övre brandlagret ringar således i stort in kyrkans huvudsakliga brukningshorisont.

I koret fanns, förutom det övre brandlagret, ytterligare två kulturlager. Under det övre brandlagret fanns ett bastant kalkbruksgolv vars utbredning sammanfaller med koret. Också här hittades mynt från Erik Knutsson 1208–1216 vilket innebär

att kalkgolvet användes under en mycket kort tid. Möjligen beror det på att ytterligare en brand härjade kyrkan strax efter att själva koret var färdigbyggt. Under kalkbruksgolvet hittades nämligen ytterligare ett brukslager som var ett etableringslager, som också ringar in kyrkans allra äldsta fas. I etableringslagret hittades ett mynt präglat under Sverker Karlssons regeringstid, som kan dateras till perioden 1196–1208, det vill säga från den period då kyrkan började byggas (Mühlenbock et al. 2023, 164)

Sammantaget ger mynten oss ganska tydlig bild av kyrkans medeltida kronologi: från när kyrkan började byggas och fram till dess att den till stora delar brann ner år 1568.

Myntningen i Sverige under äldre medeltid

Efter en lång period med myntimport inleddes den äldsta svenska myntningen i Sigtuna ca 995–1030 under Olof Skötkonung 994–1022 och Anund Jakob 1022–1050

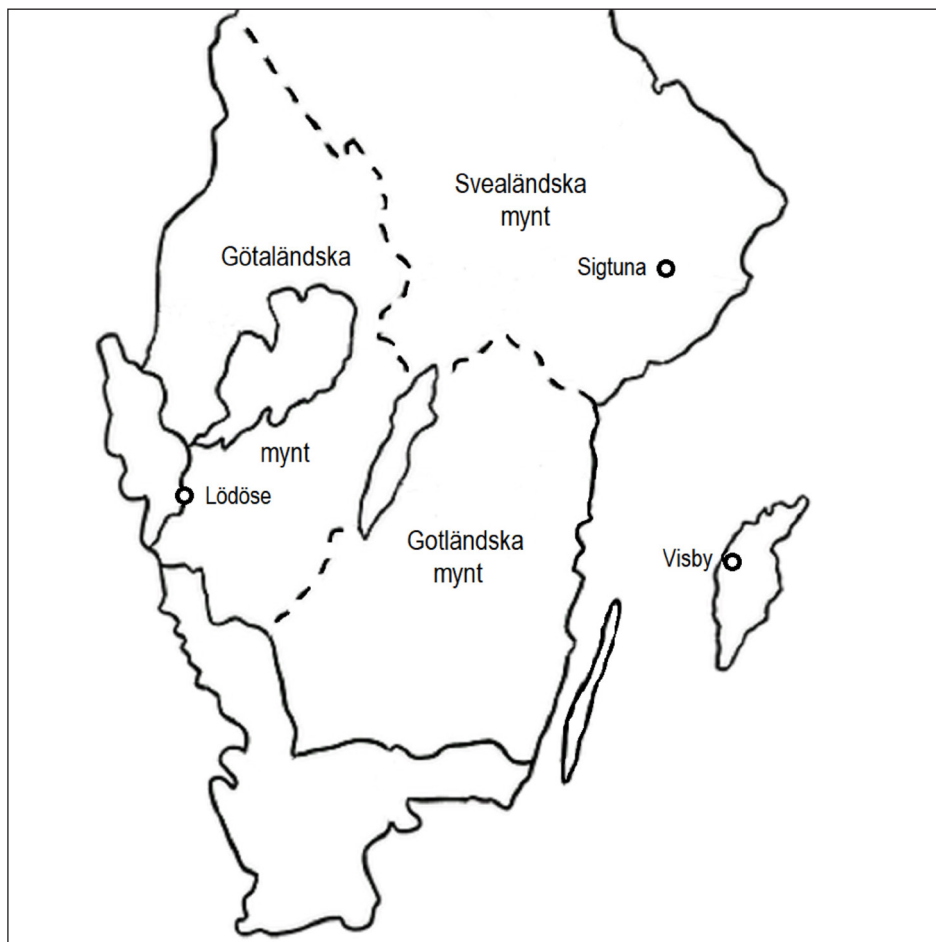

Fig. 5. Myntcirkulationsområden i Sverige ca 1150–1250.

(Malmer 2010). Därefter följde en period utan inhemsk myntning under drygt hundra år. Det är inte omöjligt att den bilden kan komma att modifieras något av framtida fynd. Under tidig medeltid fanns det tre mynträkningsområden. Myntningarna skedde efter tre olika mynträkningsområden (fig. 5); den svealändska (Sigtuna m.fl.), den götaländska (Lödöse m.fl.) och den gotländska (Visby [m.fl.]) som även var förhärskande i östra Götaland inkl. Öland (Jonsson 2020, 53–54). Idag känner vi till att en myntning inleddes i stort sett samtidigt på två platser

i Sverige. På fastlandet skedde det i kunglig regi i Lödöse vid Göta älv i Västergötland, där de äldsta spåren dateras till ca 1150 (Ekre 1989, 132). På okänd plats på Gotland inleddes en myntning i lokal regi (landstinget?) ca 1150 (Jonsson 2017). Idag kan en kunglig myntning i Svealand (Sigtuna) beläggas först ca 1180 (Knut Eriksson 1167–1196) efter svealändsk mynträkning (Jonsson 1983, 79). Det är inte otroligt att den myntningen kan ha inletts redan tidigare (även här ca 1150?).

Inledningsvis präglades endast penning-

ar, men de hade olika vikt och köpkraft eftersom det i Svealand gick 192 penningar på en mark mot dubbelt så många, 384 stycken, i västra Götaland och 288 penningar på Gotland. Dessa olika mynträknningar betydde att myntcirkulationen anpassades efter den lokala mynträkningen och den mynttyp som präglades där. Mynt präglade efter annan mynträkning än den lokala fick växlas till den lokala. Fram till ca 1250 följde märkligt nog den lokala mynträkningen i östra Götaland mynträkningen på Gotland. Först därefter övergick man där till götäländsk mynträkning (Jonsson 2020, 54). I kyrkfynden under äldre medeltid är utländska mynt ovanliga med undantag för gränstrakterna mot Norge (Klackenberg 1992a; Klackenberg 1992b). Dessa mynt får man därför anta främst ha förvärvats genom gränshandeln. Det är mycket svårt att göra antaganden om hur vanligt det var att Edsleskog fick besök av pilgrimer från andra länder.

Man präglade aldrig samma mynttyp i mer än ett område samtidigt. Från och med omkring 1200 beskattades myntningen på fastlandet genom myntindragningar, d.v.s. endast en mynttyp präglades samtidigt och var bara gångbar tills en ny mynttyp infördes (Jonsson 1995, 56–57). Då fick den äldre mynttypen växlas in till en lägre kurs (t.ex. tre gamla mot två nya). Detta system med myntindragningar hade funnits på kontinenten sen lång tid tillbaka.

Myntningen i Norge under äldre medeltid

I Norge inleddes myntningen samtidigt som i Sverige, ca 995. Den var sedan sporadisk fram till ca 1050, då en mer omfattande myntning inleddes och därefter pågick den kontinuerligt långt in i medeltiden. Ett genomgående drag för den norska myntningen är att mynten ofta präglades med låg silverhalt. En mycket omfattande brakteat-

myntning skedde under Sverre Sigurdsson 1177–1202. Dessa mynt hade en hög silverhalt, men mycket låga vikter, ofta bara 0,06–0,09 g (Gullbekk & Sættem 2018, 55).

Under inbördesstriderna i början av 1200-talet förefaller brakteatmyntningen ha varit blygsam. Under Håkon Håkonssons långa regering 1217–1263 inleddes myntningen i mycket liten skala tillsammans med jarlen Skule Bårdsson (Gullbekk 2009, 70–73). Myntningen utökades sedan och omfattade brakteater med en mängd olika motiv. Vad motiven står för är okänt. En lyckad myntreform genomfördes i början av Magnus Lagabötes regering 1263–1280 (Gullbekk 2009, 73–77). Då infördes tvåsidiga penningar med hög vikt och 1/4 penningar först som brakteater och efterhand/parallellt tvåsidiga. Båda med låg halt. Ärkkebiskoparna i Trondheim hade förlänats myntningsrätt och Jon Raude 1268–1282 utnyttjade den 1277–1281 genom att prägla brakteater med ett huvud med mitra (Skaarre 1995, 80). Erik Magnusson 1280–1293 präglade samma valörer (tvåsidiga resp. brakteater). Brakteaterna har ett krönt huvud och förekommer i stort antal i fynd i kyrkor i Norge. Det verkar osannolikt att alla dessa enbart präglats under Eriks regering, men bristen på skattfynd gör att deras kronologi inte kan fastställas. Ca 1280 skedde en märkbar konstnärlig förbättring i samband med nya tvåsidiga penningar och 1/4 penningar i gotisk stil (Gullbekk & Sættem 2018, 64). Från och med nu anges mynttorten ibland i inskrifterna. Dessutom infördes myntindragningar cirka vart femte år fram till 1319. Halten var relativt låg eller låg. Kungens bror hertig Håkon Magnusson 1280–1299 hade myntningsrätt och präglade egna typer, även han under ca femårsperioder (Gullbekk 2009, 86–90). Det innebär att brödernas mynt måste ha haft egna cirkulationsområden. Efter att Erik avlidit och efterträts av brodern Håkon 1299–1319 upphörde man att prägla 1/4 penningar ca

1305, sannolikt p.g.a. att deras köpkraft blivit för låg (Gullbekk 2009, 90–93).

Med Magnus Eriksson 1319–1355, som även var kung i Sverige, förändrades myntningen på nytt genom att mynten inte längre har inskrifter. Före 1340 har penningarna på åtsidan nu enbart ett krönt, framvänt huvud medan frånsidan har tre olika motiv som symboler för myntorten; O för Oslo, borg för Bergen och ett lejon för Trondheim (Jonsson 2006, 296). Utländska mynt hade hittills spelat en obetydlig roll i myntcirkulationen under medeltiden. Av skriftliga källor framgår att 1340 likställdes de norska mynten med svenska mynt vilket gjorde att den nya mynttypen blev mindre och det har föranlett antagandet om en svensk-norsk myntunion (Rasmusson 1943). Det gäller en ny typ av tvåsidiga mynt med ett lejon på ena sidan och tre kronor runt ett centralmotiv (Sverige) eller ett av tre olika centralmotiv på frånsidan (Norge), där de olika centralmotiven symboliserade olika myntorter. I samband med 1354 års myntindragning infördes brakteater vars olika motiv (krona eller bokstav) symboliserade myntorterna (Lagerqvist 1971, 88). År 1355 blev Håkon Magnusson kung i Norge, men hans far Magnus Eriksson behöll makten över Tönsbergs län och drottning Blankas norska morgongåvolän (Nordberg 1995, 220). Till samma år, eller något senare, kan sannolikt införandet av en brakteattyp föras (LL XXIX). Den visar en bokstav mellan två motställda kronor vilket kan tolkas som Håkons och Magnus gemensamma styrelse av landet (Lagerqvist 1970, 93). Typen fick även stor spridning i Sverige (Lindstedt 1996). En rent norsk brakteattyp med ett lejon inom strålring och med högre vikt infördes troligen ca 1363 i samband att man övergick till lübsk mynträkning (Gullbekk 2009, 100).

Katja Siik har i en seminarieuppsats behandlat 633 norska mynt från 1130–1533 som har hittats i Sverige (Siik 2000). De

kommer främst från kyrkor i västra Sverige. Drygt hälften kommer från lapska offerfynd och de tidigare norska landskapen Bohuslän och Jämtland. I medeltida svenska landskap är de vanligast i Värmland och Västergötland, d.v.s. gränslandskap till Norge.

Myntfynden i Edsleskogs kyrka

Hittills har totalt 278 nästan uteslutande medeltida mynt hittats i Edsleskogs medeltida kyrka (Mühlenbock et al. 2023, 160). Av flera skäl hör myntfynden till de mest betydelsefulla som har gjorts i en svensk landsorts kyrka. Dels är antalet stort i förhållande till utgrävningens omfattning, men framför allt är mängden från tidig medeltid imponerande. Antalet svenska mynt äldre än ca 1250 brukar vara mycket begränsat, men här finns det inte mindre än 14 exemplar. Även antalet tidiga norska mynt är mycket högt. Mynten är bestämda efter foton som inte möjliggör en säker bestämning för ca en tiondel av materialet. De danska och tyska mynten tillhör senmedeltiden. Det kan troligen till stor del förklaras av att brist på mynt gjorde att man var tvungen att använda utländska mynt eftersom myntningen i Sverige då främst skedde i Mellansverige och inte räckte till för att försörja hela landet med mynt (Malmer 1980, 86). Att myntindragningarna och därmed kontrollen av myntcirkulationen upphört vid mitten av 1300-talet (Jonsson 1985, 56–57) var säkerligen också en bidragande orsak.

Preliminärt fördelar sig mynten på 150 svenska (inklusive svealändska och götaländska), 3 gotländska, 64 norska, 9 danska, 23 tyska och 28 obestämda. Tidsmässigt omfattar de svenska 1100–1500-talen, de gotländska 1100/1200–1300-talen, de norska 1100–1300-talen, de danska 1300–1500-talen, de tyska 1300–1400-talen. Det yngsta myntet är från Erik XIV, ½ öre 1561.

Den stora massan mynt som hittats är lösfunna en och en, men det finns även några få

Fig. 6. Götalandsbrakteat tillverkat i Lödöse förrestående kung Erik Knutsson 1208–1216. Omskriften lyder: H KNUTS REX. Sannolikt ska omskriften läsas som följer: HERICUS KNUTSSON REX.

Skala: 1,5:1

skattfynd. Den viktigaste skatten hittades i den norra korsarmen och bestod av 24 mynt från Erik Knutsson 1208–1216, (LL XIB; Hemmingsson 1975, 22–23) (fig. 6). Utvärderingen av det arkeologiskt-stratigrafiska sammanhanget för detta fynd får vänta till utgrävningsrapporten är klar. Myntskatter i kyrkor är mycket ovanliga och i detta fall skulle den möjligen kunna ses som en grundläggningsskatt i samband med att kyrkan byggdes. En skatt var tidigare känd med denna typ. Den hittades 1927 i munkarnas samlingsal i Varnhems kloster i Västergötland och bestod av 54 exemplar

Fig. 7. Arkeolog Sonia Jeffery och myntskatten med brakteater från kung Erik Knutsson 1208–1216. Foto: Lödöse museum.

Fig. 8. Götalandsbrakteat tillverkad i Lödöse, under kung Sverker Karlsson tid på tronen, 1196–1208. Motivett föreställer ett stiliserat lejon och tillhör sannolikt slutet av hans regeringstid.

Skala: 1,5:1

(Widéen 1934, 76 nr 125; SHM 18393). Ytterligare en liten skatt hittades i koret i Edsleskog. Den bestod av sex norska mynt, varav tre är hopvikta. De kan inte dateras närmare än till första hälften av 1200-talet.

Svenska och norska mynt utgör de två största kategorierna bland de lösfundna mynten. Medeltida svenska mynt kan med vissa undantag dateras inom snäva tidsramar, men de äldsta norska mynten är däremot mycket svåra att datera mer exakt. Det gör att det är osäkert vilket eller vilka mynt som är de äldsta som hittats. Ett svenskt mynt kan med säkerhet dateras till Sverker Karlsson 1196–1208 (LL XIA:4). Det är en brakteat med ett lejon som motiv. Typen har präglats såväl i ett naturalistiskt som i ett stiliserat utförande. Myntet från Edsleskog tillhör den senare varianten (fig. 8) och bör därför höra till den senare delen av hans regering. Myntningen har skett i Lödöse och var relativt omfattande (Jonsson 1983, 96–99) och tidigare har sammanlagt 22 exemplar hittats i kyrkor och kloster i Sverige. Det är uppenbart att från och med Sverkers regering infördes myntindragningar i västra Götaland. I östra Götaland skedde det först från och med ca 1250 och i Svealand omkring år 1200. Det innebar att endast en mynttyp var gångbar samtidigt. Myntindragningarna sammanföll ofta med regentskiftet. Under längre regentperioder kunde

det ske med 5–10 års mellanrum (Jonsson 1985, 56). Eftersom typerna var så kortlivade kan de normalt dateras inom snäva tidsramar. I Edsleskog finns även fyra lösfunna götaländska mynt av samma typ som ingick i skattfyndet, d.v.s. Erik Knutsson 1208–1216. Från samma tid finns även två mynt (fig. 9) präglade efter svealändsk mynträkning (LL IB:4, LL IB:5a).

Det finns sju norska mynt som skulle kunna vara äldre än det äldsta svenska eftersom de traditionellt dateras till Sverre Sigurdssons regering 1177–1202 (NM 128–159). En osäkerhetsfaktor med de norska mynten är att eftersom de officiellt inte var gångbara i Sverige kunde man spara de norska mynt, som man fick tag i samband med gränshandeln, för att använda t.ex. vid offer i kyrkor. Det bör också noteras att i jämförelse med samtida svenska mynt är de betydligt lättare och de har lägre silverhalt (Gullbekk & Sættem 2019, 55). Det är emellertid påfallande att de äldsta myntfynden i Edsleskog är väl representerade. Det antyder att aktiviteten i kyrkan av någon (speciell?) anledning var mycket omfattande i ett tidigt skede av kyrkans historia.

Med ledning av myntfynden kan man konstatera att man börjat bygga kyrkan vid 1100-talets slut eller som senast omkring år 1200 och att den var klar ca 1210 (Mühlenbock et al. 2023, 166). Myntningen i Norge var redan omfattande på 1100-talet (Gullbekk & Sættem 2019, 136–137). Att myntningen i Lödöse först omkring 1200 blev relativt omfattande påverkar naturligtvis även möjligheten när mynt kunde offras i kyrkan. Eftersom myntfynd är ovanliga i kyrkorna före ca 1200 är det emellertid (åtminstone teoretiskt) möjligt att kyrkan kan ha varit färdig redan före ca 1200, med det får ändå betraktas som osannolikt.

Att kyrkan tidigt blivit uppmärksammas över ett större geografiskt område skulle kunna förklara de tidiga norska mynten om de kan kopplas till besökare från Norge, men

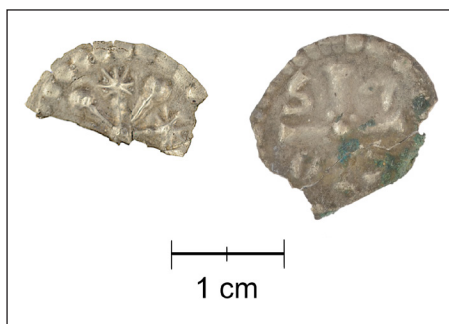

Fig. 9a. och 9b.

a: Svealandsbrakteat tillverkad i Sigtuna under kung Erik Knutssons regeringstid, 1208–1216. Motivet föreställer ett kors där armarna i slutar i punkter, från vars korsvinklar utgår linjer vilka slutar i stjärnor. Typen var tidigare känd från Bokelfyndet vilket hittades utanför Hannover i Tyskland. Myntet från Edsleskog är det enda kända fyndet av den typen från Sverige. Skala: 1,5:1

b: Svealandsbrakteat tillverkad under kung Erik Knutssons regeringstid, 1208–1216. Motivet föreställer ett kors. I vinklarna återfinns bokstäverna A/R/O/S vilket var det äldre namnet för Nyköping. Skala: 1,5:1

det är snarast främst närheten till Norge som varit avgörande (Klackenberg 1992b). Det är inte känt var i Norge som de äldsta norska mynten har präglats. Noterbart är också att det finns tre sällsynta mynt (samtliga emellertid fragmentariska) som är präglade efter svealändsk mynträkning; Erik Knutsson 1208–1216 finns i vardera 1 ex. från två olika typer (Sigtuna 1 ex., Nyköping 1 ex. – fig. 9a–b), varav den förra tidigare endast var känd från Bokel- och Bünstorfsskatterna i Tyskland (Galster 1917, fig. 4; Thordeman 1934, fig. 6) och det är därför första gången som typen har hittats i Sverige. Vidare är myntet präglat i Sigtuna under Johan Sverkerssons regeringstid 1216–1222 mycket ovanligt (LL III:4). I Värmland var götaländsk mynträkning rådande under äldre medeltid, men fynd visar att mynt enligt svealändsk mynträkning fanns i cirkulation i mindre omfattning i området under den tiden (Jonsson 2011, 7–8).

Fig. 10. Götalandsbrakteat tillverkad i Lödöse under kung Erik Erikssons regeringstid, 1222–1229, 1234–1250. Motivet föreställer en rutad krona. Skala: 1,5:1

På 1240-talet präglades flera typer med en krona i Lödöse. En variant med krona inom dubbla ringar identifierades först 1996 som svensk (Hemmingsson 1996), men den är även ansedd som norsk (Gullbekk och Sættem 2018, s. 59). I Edsleskog förekommer den i tre exemplar (fig. 10). En typ med stjärna betraktas allmänt som norsk och den har sexkantig plants (Schive 1865, tab. XI:65).

Betydligt mer omdiskuterad är en grupp med flera olika typer av stjärna med punkter (fig. 11). En typ består av en kompakt

stjärna med svängda strålar och sexkantig plants (Skaare 1970, fig. 23) och den är säkerligen norsk. En typ består av tre långa korsande streck som bildar en stjärna (LL XIX:1). Den har rund plants och den är säkerligen svensk (förekommer i två skattfynd samt i lösfynd), men är även ansedd som norsk (Gullbekk och Sættem 2018, 59). Stjärnas mittdel kan även bestå av ett större eller mindre klot och korta strålar som närmast är som utskott och mångkantig plants. Plantsformen gör att den måste vara norsk. Av dessa varianter finns sex exemplar i Edsleskog. I Edsleskog finns även ett exemplar av en typ med bara fyra strålar, d.v.s. som ett kors som kan räknas till denna grupp. Den har mångkantig plants och är därför säkerligen norsk. En variant har en stjärna inom en halvcirkel/månskära och de har förts till Norge eller Sverige (Alstertun & Hemmingsson 1979).

Under 1200-talets första hälft präglades i Lödöse några typer som (ännu?) inte har hittats i Edsleskog. Motiven är ett svärd mellan E och R, fågel, kyrka eller krönt huvud (LL

Fig. 11. Olika varianter av brakteater med stjärna som motiv funna i Edsleskog. Både proveniens och datering är något osäker eftersom motivet saknas omskrift. Det troligaste är dock att de flesta typer är tillverkade i Norge eftersom myntets något kantiga form är typisk för brakteater präglade under kung Håkon Håkonssons regeringstid, 1217–1263. Alstertun och Hemmingsson har dock argumenterat för att motivet med en sexuddig stjärna bredvid en månskära (längst ned till höger) bör vara tillverkad i Sverige eftersom den uteslutande har hittats här (1979, s. 156). Skala: 1,5:1

Fig. 12. Götalandsbrakteat myntad i Lödöse. Bokstaven B står för Birger Jarl som styrde landet mellan åren 1248–1266. Skala: 1,5:1

XII: B–C, XIII, XV). De är svåra att datera mer exakt, men sannolikt 1220–1230-talen. En orsak till att de saknas kan vara att då var norska mynt så vanliga att man hellre offrade dem i kyrkan, men det kan också vara slumpmässigt. Ett liknande fenomen verkar emellertid finnas under 1200-talets andra hälft då det finns 17 norska mynt, men få svenska. Birger jarl hade uppenbarligen myntningsrätt i Lödöse på 1260-talet fram till sin död 1266 (Jonsson 2002) och ett fragmentariskt exemplar finns i Edsleskog (fig. 12). Valdemars (1250–1275) två typer med krönt huvud resp. krönt lejonhuvud (LL XVII: A–B) är sparsamt representerade med bara två exemplar av den senare. Magnus Ladulås (1275–1290, LL XVIII:C) och Birger Magnusson (1290–1318, LL XXIII:A–B) är vardera representerade med tre exemplar.

Magnus Erikssons (1319–1363) regering är mycket väl representerad med ett tjugotal svenska men betydligt färre norska mynt. Perioden 1319–1354 domineras helt av tvåsidiga typer (LL XXVII). En svensk-norsk grupp med strålring daterad till, perioden 1354–1363, är också vanlig i Edsleskog och den vanligaste myntorten är Kalmar (11 exemplar, LL XXVIII:1) följt av Lödöse (LL XXVIII:2) och Stockholm (LL XXVIII:4) med vardera två ex. och Söderköping med ett exemplar (LL XXVIII:4). Av motsvarande norska finns fyra exemplar från Oslo. Dessa senare typer blev till slut kraftigt haltförsämrade.

De avlöstes av en grupp med samma motiv men inom slättring och med hög silverhalt, varav ett mindre antal hittats i Edsleskog. Systemet med myntindragningar upphörde efter mitten på 1300-talet. De svenska penningar som infördes då var därför gångbara till medeltidens slut.

När myntningen i Norge nästan helt hade upphört på 1400-talet övertog tyska mynt de norska myntens tidigare roll som största utländska inslag (Gullbekk 2009, 100; Hellan 2012). Det rör sig då uteslutande om låghaltiga s.k. mecklenburgska tjurhuvudsbrakteater som är mycket vanliga i kyrkor i södra Sverige (Malmer 1980, pl. 24, nr 281–285). Deras köpkraftsvärde måste ha varit mycket lågt. En bidragande orsak till att de kom i cirkulation var troligen att det rådde brist på mynt i detta område, vilket också finns omnämnts i samtida skriftliga källor. Från 1400-talet finns även sex danska mynt, jämt fördelade över århundradet.

Endast fem svenska mynt är präglade på 1400-talet. Två är penningar (den lägsta valören), men två är märkligt nog högre valörer, en örtug (8 penningar) och en halvörtug (4 penningar).

Kristian II:s danska klippingar 1518–1522 (Galster 1972, 66, nr 42) har mycket låg silverhalt och finns i två exemplar.

De eftermedeltida mynten är begränsade till två svenska; en örtug 1534 från Gustav Vasa och ½ öre 1561 från Erik XIV.

Myntens spridning

Eftersom enbart en tredjedel av kyrkan är undersökt arkeologiskt så är det svårt att få en rättvisande bild av hur distributionen av mynt ter sig i relation till olika områden i kyrkan. Moderna gravläggningar och sentida störningar av ruinen har också gjort att några delar av kyrkan som rimligtvis borde innehålla många mynt är nästan tomma. Så är det exempelvis i kyrkans södra korsarm

där en krypta från 1700-talet i stort sett har ersatt de medeltida golvlagret (Rydberg 2020, 12).

Inte desto mindre går det ändå att urskilja några intressanta spridningsmönster. De allra tidigaste norska och svenska mynten har uteslutande hittats i eller i nära anslutning till koret. Det är en indikation på att koret troligen var kyrkans äldsta del och att offerpraktiker av mynt skedde tidigt. Som allra senast vid tiden runt 1200. Under perioden 1200–1250 ökar myntmängden markant, framför allt i koret nära högaltaret men också på den östra sidan av den norra korsarmen på en plats där ett sidoaltare sannolikt har varit placerat. Enstaka mynt hittas också i andra delar av kyrkan. Två mynt hittades exempelvis vid ingången i den södra korsarmen.

Mönstret bekräftas i stort under perioden 1250–1300 då mynten är något färre, men då det också återfinns en större koncentration av mynt längs den norra långhusmuren. Kanske en indikation på att ett nytt altare hade placerats här eller möjligen en kollekttavla?

Under 1300-talet, framförallt under Magnus Erikssons regeringsperiod, ökar mängden mynt igen. Det är fortfarande koret och den norra korsarmen som man hittar störst koncentration av mynt men i korsarmen ”flyttar” koncentrationen mynt från den östra sidan till den västra. Förändringen är inte helt lätt att förklara, men kanske är det ett tecken på att ett altare har flyttats och ett nytt tagits i bruk? En annan markant skillnad mot tidigare perioder är att vi nu också hittar många mynt i utbyggnaden norr om koret. Funktionen av utrymmet har tidigare varit föremål för diskussion eftersom det är oklart om utrymmet har använts som sakristia eller kapell (Mühlenbock et al. 2023, 157). Möjligen är den stora mängden mynt en tydlig indikation på antingen ett ökat antal offer nära det altare som möjligen var placerat här. Alternativt att den

relativt stora mängden 1300-talsmynt helt enkelt stärker teorin om en sakristia och att mynten från kollekten kanske förvarades här?

Under 1400-talet sjunker mängden mynt markant vilket tydligt visar att offerpraktikerna minskar drastiskt i Edsleskogs kyrka. Kanske är det också en indikation på att platsen, och marknaden, inte längre har samma betydelse? Trenden är extra intressant eftersom den går på tvärs mot tendensen i många andra medeltida landsortskyrkor, där myntmängden förvisso minskar något men som ändå är på en förhållandevis hög nivå (jfr Klackenborg 1992, 119, diagram 15).

Vikta mynt

Bland myntmaterialet från Edsleskog finns 28 mynt – i samtliga fall brakteater – som har blivit medvetet vikta innan de deponerades i kyrkan (fig. 13). En majoritet av de vikta mynten kan dateras till 1200-talet och 1300-talet, men några av de norska exemplaren skulle också kunna vara tillverkade i slutet av 1100-talet. Intressant nog innehåller de båda tidigare nämnda skatterna ett flertal vikta mynt. Så vitt vi kan bedöma ett mycket ovanligt fenomen i svenska sammanhang, också när det gäller fynd från kyrkor. Två vikta mynt är kända från Uppland där de hade deponerats vid en medeltida gård. En av byggnaderna på gården har tolkats som ett själahus, det vill säga ett hus som byggdes för att resande skulle kunna vila ut och övernatta i dem (Ros 2007, 337). I England är det vanligare med vikta mynt och där förekommer flera skriftliga belägg, inte minst i mirakelberättelser, där myntoffer ofta förknippas med helgon och läkande (Finucane 1977, 94; Bartlett 2015, 355; Kelleher 2018, 70–71). Vikta mynt har också påträffats som myntfynd vid flera engelska kyrkor och helgedomar som under medeltiden attraherade

Fig. 13. Ungefär tio procent av mynten som har hittats i Edsleskog är vikta. Variationen på vinkningen är stor. Några är helt vikta medan andra har en lättare vinkning på en del av myntet. I de två myntskatterna som hittades i kyrkan var flera mynt vikta över varandra. Bilden visar ett axplock av de vikta mynten. De två exemplen högst upp i bilden är del av den norska myntskatt som hittades i koret. De myntades antingen av Sverre Sigurdsson (1180–1202) eller av Håkon Håkonsson (1217–1263). Myntet i det nedre vänstra hörnet präglades under Erik Knutssons regeringsperiod (1208–1216) och ingick i myntskatten som hittades i den norra korsarmen. Myntet längst ner till höger är en brakteat som präglades under senare delen av Magnus Erikssons regeringsperiod (1350–1363). Skala: 1,5:1

pilgrimer (Kelleher 2018, 76). Här har man därför tolkat de vikta myntet som en del av en kristen ritual – där myntet viks och där efter offras – i hopp om att bli bönhörd av högre makter. Att vika mynten var ett sätt att göra dem obrukbara för vidare cirkulation (Ros 2007, 338) och de förlorar sin status som sekulär valuta och blir istället ett materiellt uttryck för en transaktion (ett offer) mellan människa och helgon (Kelleher 2018, 81).

Jämförelser med andra kyrkor

Jämförelser med andra kyrkor är alltid problematiska p.g.a. att förutsättningarna kan skilja sig kraftigt åt. I Dalsland fanns

det 48 medeltida kyrkor (Runer 2006, tab. X.2.2). Av dessa finns det bara två kyrkor med myntfynd; Gestad med totalt 13 mynt, varav bara två före 1300, och Högsäter med totalt två mynt, men de fynden är för små för att en jämförelse skulle kunna bli relevant. Om man ska göra jämförelser med andra kyrkor är det på grund av det stora norska inslaget endast kyrkor i Värmland och Västergötland som är aktuella. Värmland saknade medeltida städer och var en glesbefolkad skogsbygd medan Västergötland var en tätbefolkad jordbruksbygd med ett flertal städer och en mer utvecklad ekonomi (Klackenberg 1992a, 51 – 52). Värmland måste därför ha varit mycket svårare att administrera och kontrollera än vad Västergötland var. Det bör också ta sig uttryck i myntfyndens sammansättning.

I Västergötland fanns det redan på 1280-talet 517 medeltida kyrkor (Runer 2006, 75), varav 18 med norska mynt. Det var emellertid endast en, Ullene, med sju norska mynt, som har fler än 3 norska. Av totalt 178 medeltida mynt är bara 13 stycken norska före 1300. Det är uppenbart att Västergötland inte har den geografiska närhet till Norge som krävs för att norska mynt ska ha cirkulerat i stora mängder under medeltiden.

I Värmland fanns det 66 medeltida kyrkor (Runer 2006, tab. X.2.11), varav fyra med norska mynt. Två av dem har ett stort antal: Botilsäter (totalt 323 mynt) med 84 norska varav drygt hälften från 1200-talet. Nedre Ullerud (totalt 261 mynt) har totalt 37 norska, alla utom två från 1250–1387 (Klackenberg 1992a, 228–229). Svenska pilgrimer som skulle till S:t Olav i Trondheim kan ha passerat båda kyrkorna. I Botilsäter är norska mynt helt dominerande före 1250, men i Nedre Ullerud är - de betydligt färre – mynten före 1250 år främst svenska.

Jämförelsen med fynd med norska mynt i kyrkor i Värmland och Västergötland talar starkt för att det i Edsleskogs fall är den

geografiska närheten till Norge som var orsaken till det stora antalet norska mynt där och inte att det berodde på besökare från Norge, även om sådana säkert också har funnits. Inte minst kan man tänka sig att också norrmän besökte midsommarmarknaden den 24 juni i Edsleskog (Mühlenbock et al. 2023, 153).

Kumla vallfartskyrka

En intressant jämförelse är Kumla kyrka i Närke, där kyrkans räkenskapsbok är bevarad. Den var en vallfartskyrka och på 1200-talet hade den byggts ut med korsarmar för att kunna rymma fler altare. I den norra korsarmen fanns ett altare till det lokala helgonet, S:t Torkel. Det visar hur kyrkan ekonomiskt kunde dra fördelar av kulten av det lokala helgonet. Av räkenskapsboken framgår också att man inte tog upp kollekt varje söndag utan bara vid speciella högtidsdagar (1491 var det fyra dagar) (Bengtsson Melin & Jonsson 2019, 3–4). Dessutom har man kunnat jämföra antalet mynt som finns redovisade i räkenskapsboken med de mynt som har hittats vid arkeologiska undersökningar av kyrkan. Då har man kunnat konstatera att de upphittade mynten utgör, i bästa fall, någon procent, av det som en gång hanterades i kyrkorummet (Klackenberg 1992a, 37).

Diskussion

Vid utgrävningar i medeltida kyrkor hittas alltid mynt. De har hamnat där av främst två skäl, dels som spill i samband med offer vid altare, dels som spill i samband med kollekt. I Edsleskog har hittills 278 mynt hittats från 1100-talet till 1561. Svenska och norska mynt är vanligast. Myntfynden i Edsleskogs kyrka hör till de mest betydelsefulla i Sverige.

Även om svenska mynt dominerar totalt så är antalet norska mynt påfallande stort.

Under 1200-talet är 47 av sammanlagt 108 mynt norska. Om man dessutom räknar den lilla myntskatten som bestod av sammanlagt 24 mynt som en deposition så uppgår antalet norska mynt till nästan 50 % under perioden. Till stor del beror det säkerligen på att kyrkfynden domineras av de minst värdefulla mynten eftersom det sannolikt var symboliken i offerhandlingen som var viktig – inte att det man gav var värdefullt. Därför blev det ofta norska mynt som offrades eftersom de var mindre värda och dessutom inte gångbara på samma sätt som de götaländska mynten, som möjligen var den dominerande lokala valutan under äldre medeltid.

En alternativ tolkning som också bör lyftas fram och som förespråkas av Henrik Klackenberg är att det relativt stora norska inslaget av mynt som vi finner i Dalsland, Värmland och Västergötland under första halvan av 1200-talet (närmare 60 % av samtliga mynt) också kan bero på att den svenska kungen inte hade kraft eller vilja nog att upprätthålla myntmonopol i Skara stift under perioden (Klackenberg 1991, 125). Klackenberg föreslår istället att det relativt stora norska inslaget av mynt i Skara stift speglar en stark koppling mellan myntningen här och med Norge. Inte minst under kungarna Sverre Sigurdssons (1177–1202) och Håkon Håkonssons tid (ca 1217–1263). Just det faktum att en procentuellt hög andel norska mynt från den perioden förekommer i kyrkor i Dalsland (Edsleskog) och Värmland (Botilsäter och Nedre Ullerud) bekräftar också bilden av att det framförallt är här som bruket av norska mynt är som störst. Bilden stärks ytterligare av att den största myntskatt som har hittats i Sverige – den så kallade Årbolskatten, som bestod av närmare 15000 övervägande 1100-tals mynt – hittades i närheten av Dals Ed i västra Dalsland. Årbolskatten löstes dessvärre aldrig in men bestod troligen, baserat på enkla skisser och beskrivningar, av en stor del norska

mynt från Sverre Sigurdssons (1177–1202) regeringstid (Thordeman 1932; Jonsson 1983, 83). Både Dalsland och Värmland var gränsområden som under 1100-talet och början av 1200-talet fungerade som tillflyktszon för norska upprorsmän. Det var först under andra halvan av 1200-talet som gränserna fixerades (Hultqvist 1995, 15). Därmed är det fullt möjligt att giltigheten för olika norska och svenska mynttyper var något flytande just här under den första halvan av 1200-talet.

Som en sista intressant observation kan också noteras Svein Gullbekks påstående om att myntanvändandet i Norge bland bondebefolkningen nådde en sådan nivå att landet kan sägas ha varit monetariserat redan på 1200-talet (Gullbekk 2009, 304–305). Det är ca 50–100 år före en liknande monetarisering hade ägt rum bland bönderna och landsbygdsbefolkningen i Sverige (Klackenberg 1992). Också det skulle kunna vara en bidragande orsak till det stora inslaget av tidiga norska mynt i Edsleskogs kyrka.

Vallfartskyrkan i Edsleskog var under 1200-talet en både betydelsefull och rik kyrka. Inkomsterna var under denna period betydande. En hel del inkomster skedde helt säkert i form av natura, exempelvis genom spannmål och smör vilket var mycket vanligt i framförallt Dalsland (Hultqvist 1996, 16). I ett påvligt brev daterat till 1220 påtalar påven särskilt att det korstågsmedel som har samlats in i Skara stift i stort sett har burits upp: ej i mynt utan i varor (SDHK nr 392). Men vi kan också räkna med att åtminstone en del av inkomsterna samlades in i form av mynt. Som vi har konstaterat tidigare så är den vanligaste mynttypen som offrades i Edsleskog penningar. Men i Götaland var det också den enda valutan under 1200-talet. Det är mycket svårt att göra en generell uppskattning av hur utbrett myntbruket var bland bondebefolkningen under denna tid, både i Sverige och i Norge, men om vi utgår

från Klackenbergs sammanställning och slutsatser så bör myntbruket ha varit lägre under 1200-talet än under 1300-talet. Det avspeglar sig således i att relativt många mynt offrades under 1200-talet i relation till hur många mynt som faktiskt var i cirkulation under perioden. Också under 1300-talet offrades och deponerades relativt många mynt i Edsleskog, även om trenden stämmer bättre överens med hur det såg ut i andra lantsortkyrkor under perioden (jfr Klackenberg 1992). Därmed förstärks intrycket av att vallfartskyrkan i Edsleskog hade sin storhetstid under 1200-talet, då kyrkan hade betydande inkomster, men också besöktes av många pilgrimer och marknadsgäster. Efter 1308 då Edsleskogs kyrka blev prebende åt Skara domkyrka överfördes en stor del av inkomsterna dit. Det avspeglas dock inte i antalet myntfynd som fortfarande är stort också under Magnus Erikssons regeringsperiod (1319–1363).

Därmed tycks det som om vallfartskyrkan i Edsleskog behöll sin popularitet också under 1300-talet för att därefter succesivt förlora i betydelse. Det är också möjligt att antalet mynt inte alls speglar antalet besökare under senmedeltiden, men att andra praktiker som inte är synliga i fyndmaterialet blev dominerande. Det som möjligen skulle kunna tyda på att kyrkan blev mindre populär är att underhållet av kyrkan blev sämre under medeltidens slut (Mühlenbock et al. 2023, 159). I det sammanhanget är det också värt att notera att en kyrka som Edsleskog, som dessutom var förknippad med en betydande marknadsplats, spelade en viktig roll i den tidiga fasen av myntekonomins spridning på den svenska landsbygden.

Slutsatser

Myntfynden från vallfartskyrkan i Edsleskog erbjuder en fin kronologi över kyrkans brukningstid. De äldsta mynten talar för att kyrkan började uppföras i slutet av

1100-talet och stod klar ca 1210. Myntfynden är påfallande rika strax efter detta datum. En ny topp kan sannolikt dateras till 1240-talet, men den största fyndkoncentrationen infaller under de första decennierna av Magnus Erikssons regering 1319–1363. Dessa toppar kan emellertid också vara mer slumpmässiga och mera spegla tillgången på mynt under olika perioder. Under senmedeltiden minskar mängden mynt, vilket är ett generellt fenomen i svenska kyrkor. Den relativt stora mängden norska mynt under 1200-talet stämmer bra in i mönstret med andra kyrkor från Dalsland och Värmland. Mönstret hänger sannolikt samman med att kyrkan låg i en gränsregion där inflödet av norska pengar sannolikt avspeglar en intensiv gränshandel. Men de kan också vara ett symptom på frånvaron av en stabil kungamakt som inte förmådde garantera ett myntmonopol i området under 1200-talets första hälft.

Tack

Vi vill passa på att tacka Torsten Söderbergs stiftelse för deras generösa bidrag som har möjliggjort arbetet med att bearbeta, dokumentera och publicera myntfynden från vallfartskyrkan i Edsleskog.

Litteratur

- Alstertun, R. & Hemmingsson, B. 1979. En Götalandsbrakteat från 1200-talet. *Myntkontakt* 1979:8, 156–157.
- Andersson, A. 1966. *Medieval wooden sculpture in Sweden. Vol. II. Romanesque and Gothic sculpture*. Stockholm.
- Bartlett, R. 2015. *Why Can the Dead Do Such Great Things? Saints and Worshippers from the Martyrs to the Reformation*. Princeton & London.
- Beckman, N. 1923. *Vägar och städer i medeltidens Västergötland*. 2:a uppl. Göteborg.
- Bengtsson, H. 2010. Bevarade och försvunna inventarier. Bengtsson, H., Estham, I. & Unnerbäck, R.A., (red.). *Uppsala Domkyrka V. Inredning och inventarier*. Sveriges kyrkor. Vol. 231. Uppsala, 27–212.
- Bengtsson Melin, P. & Jonsson, K. 2019. Medeltida kollekttavlor från Gotland. *Myntstudier* 2019:2.
- Blom, G.A. 1992, *Norge i union på 1300-tallet I–II. Kongedöme, politikk, administrasjon og forvaltning 1319–1380*. Trondheim.
- DlsD = Wiktorsson, P.-A. & Odelman, E. (red.). 1996. *Dalslands diplomatarium*. Åmål.
- Ekre, R. 1989. Mynter efterlyses. *Populär Arkeologi* 1989:2, 4–8.
- Finucane, R. C. 1977. *Miracles and Pilgrims: popular belief in medieval England*. London.
- Galster, G. 1917. Vesterås-Hulpeninge fra Knut Eriksson og hans nærmeste Efterfølgere. *Fornvænnen* 1917, 96–101.
- Galster, G. 1972. *Unionstidens udmøntninger, Danmark og Norge 1397–1540, Sverige 1363–1521*. København.
- Gerdin, V. 2009. Vad hände sen? Myntfynd i svenska landsortskyrkor 1521–1611. *Myntstudier* 2009:2, 1–9.
- Gullbekk, S.H. 2009. *Pengevesenets framvekst og fall i Norge i middelalderen*, Museum Tusculanums Forlag, København.
- Gullbekk, S.H. & Sættem, A. 2019. *Norske myntfunn 1050–1319: pengar, kommunikasjon og fromhetskultur*. Oslo.
- Gullbekk, S.H., Kilger, C., Kristensen, S. & Roland, H. 2021. *Coins in churches. Archaeology, money and religious devotion in medieval northern Europe*. London & New York.
- Hellan, T.M. 2012. *Utenlandsk mynt i Norge, ca. 1350–1483*. Masteruppsats i arkeologi. Trondheim.
- Hemmingsson, B. 1975. Två grupper av

- Götalandsmynt från Knut Eriksson och Erik Knutsson. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1973–1974, 16–31.
- Hemmingsson, B. 1996. Kronbrakteater från 1240-talet. *Svensk Numismatisk Tidskrift* 1996:5, 115.
- Hultqvist, P. 1995. Väner – arena för makt-kamp, samfärdselled, naturresurs. *Hembygden* 1995, 13–34.
- Hultqvist, P. 1996. Lokalhelgonet Nicolaus i Edsleskog: verklighet och tradition. *Hembygden* 1996, 13–64.
- Janson, H. 2000. Om landskapsnamnen Markerna och Dal. *Hembygden* 2000, 53–65.
- Jonsson, K. 1983. Översikt över fastlands-myntningen ca 1190–1250. *Numismatiska Meddelanden XXXIV*, 75–103.
- Jonsson, K. 1995. Från utländsk metall till inhemskt mynt. Nordlind, U., Jonsson, K. & Wiséhn, I., (red.). *Myntningen i Sverige 995–1995*. Numismatiska Meddelanden XL, 43–61.
- Jonsson, K. 2002. Utvecklingen av ekonomin som den speglas i myntningen. *Birger jarls tid – en brytningstid? Sex föreläsningar från ett symposium i Stockholm våren 2001*. Annerbäck, L. (red.). *Runica et mediaevalia*. Opuscula 8, 43–72.
- Jonsson, K. 2006. The early coinage of King Magnus Eriksson in Norway and Sweden and a possible coinage by the duchess Ingeborg. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 2000–2002, 276–303.
- Jonsson, K. 2011. Myntfynden i landsort-skyrkor i det medeltida Sverige. *Myntstudier* 2011:1, 1–16.
- Jonsson, K. 2020. Tidigmedeltida gravar med mynt avslöjar ett kyrkligt problem. *Myntstudier* 2020:1, 50–68.
- Karlsson, M. 2015. Konstruktionen av det heliga. Altarna i det medeltida Lunds stift. *Skånsk senmedeltid och renässans*, vol 23.
- Kelleher, R. 2018. Pilgrims, pennies and the ploughzone: Folded coins in medieval Britain. I Myrberg & Ingvardsson 2017.
- Myrberg Burström, N. & Tarnow Ingvardson, G. (red.) 2017. *Divina Moneta. Coins in Religion and Ritual*. London & New York.
- Klackenberg, H. 1981. *Falköping*. Medeltidsstaden 27. Stockholm.
- Klackenberg, H. 1992a., *Moneta nostra. Monetarisering i medeltidens Sverige*. Stockholm.
- Klackenberg, H. 1992b., Penningar blå – franska, norska eller svenska? Mynt-cirkulation i västra Sverige 1150–1250. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1991, 123–140.
- Lampa, S. 1912. Inventarium för kyrkorna i Skara stift 1583. *Västergötlands fornminnesförenings tidskrift III*, 3–4.
- Lagerqvist, L.O. 1970. *Svenska mynt under vikingatid och medeltid (ca 995–1521) samt gotländska mynt (ca 1140–1565)*. Stockholm.
- Lazarides, A., Beckman, A. & Mühlenbock, C. 2023. Storkyrkan i Edsleskog – Historia, arkeologi och arkitektur. *META* 2023, 67–91.
- Lindstedt, J. 1996. *Sverige eller Norge? En studie av en brakteatgrupp från 1300-talets mitt*. C-uppsats i arkeologi vid Stockholms universitet 1996.
- Malmer, B. 1980. *Den senmedeltida penningen i Sverige. Svenska brakteater med krönt huvud och krönta bokstäver*. Stockholm.
- Malmer, B. 2010. *Den svenska mynthistorien Vikingatiden ca 995–1030*. Stockholm.
- Malmstedt, G. 1994. *Helgdagsreduktionen: övergången från ett medeltida till ett modernt år i Sverige 1500–1800*. Göteborg.
- Mühlenbock, C., Lazarides, A. & Beckman, A. 2023. Vallfartskyrkan i Edsleskog: En romansk tegelkyrka i norra Dalsland. *Fornvännen* 2023:3, 151–169.
- Nordberg, M. 1995. *I kung Magnus tid*.

- Norden under Magnus Eriksson 1317–1374*. Stockholm.
- Rasmusson, N-L. 1943. Studier i norsk mynthistoria under tiden c:a 1270–1513. *Fornvännen* 1943, 267–281.
- Rensbro, H. 2021. The Archaeology of Church Floors. Gullbekk, S.H., Kilger, C., Kristensen, S. & Roland, H. (red.), *Coins in churches. Archaeology, money and religious devotion in medieval northern Europe*. London & New York, 59–64.
- Runer, J. 2006. *Från hav till land eller Kristus och odalen. En studie av Sverige under äldre medeltid med utgångspunkt från de romanska kyrkorna*. Stockholm.
- Ros, J. 2007. Den medeltida gården i Sommaräng skog. Göthberg, H (red.): *Hus och bebyggelse i Uppland. Delar av förhistoriska sammanhang*: 329–343. Uppsala.
- Rydberg, G. 2020. Edsleskogsbarnas omsorg om sin gamla kyrkoruin. *Hembygden* 2020, 37–64.
- SDHK = Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev. Riksarkivet. Tillgänglig digitalt: <https://riksarkivet.se/sdhk>
- Schive, C-I., 1865. *Norges Mynter i Middelalderen*. Christiania.
- Schück, H. 2005. *Kyrka och rike: från folkungatid till vasatid*. Stockholm.
- SHM – Statens historiska museum, nu Historiska museet, Stockholm.
- Siiik, K. 2000. *Handelsvägar och pilgrimsfärder. Norska medeltidsmynt funna inom Sveriges nuvarande gränser*. C-uppsats i arkeologi vid Stockholms universitet.
- Skaare, K. 1970. Norsk utmyntning på Håkon Håkonssons tid. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1970, 5–36.
- Skaare, K. 1995. *Norges mynthistorie* 1–2. Oslo.
- Thordeman, B. 1932. Nya bidrag till kännedomen om Knut Erikssons utmyntningar. *Fornvännen* 1932, 244–250.
- Thordeman, B. 1934. En Västeråsbrakteat ur Bokelfyndet. *Fornvännen* 1934, 180–181.
- Widéén, H. 1934. Myntfynden i Västergötland. *Västergötlands fornminnesförenings tidskrift* del 4.

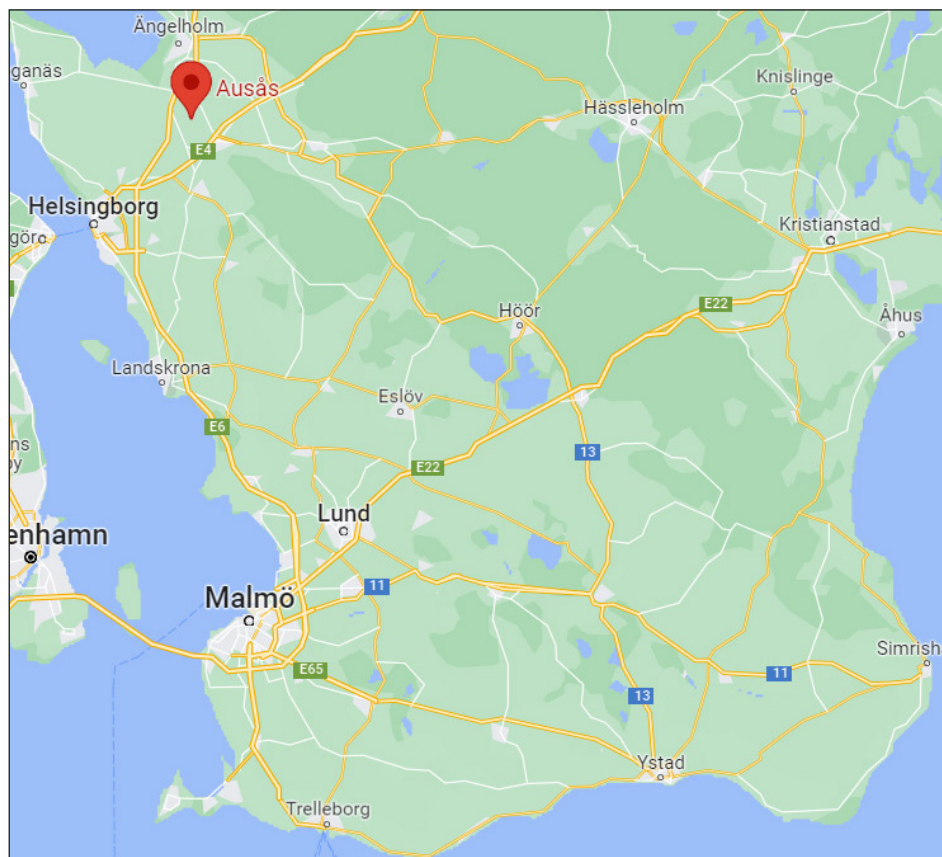
Tvillingskatten från Ausås

Denise Lundgren

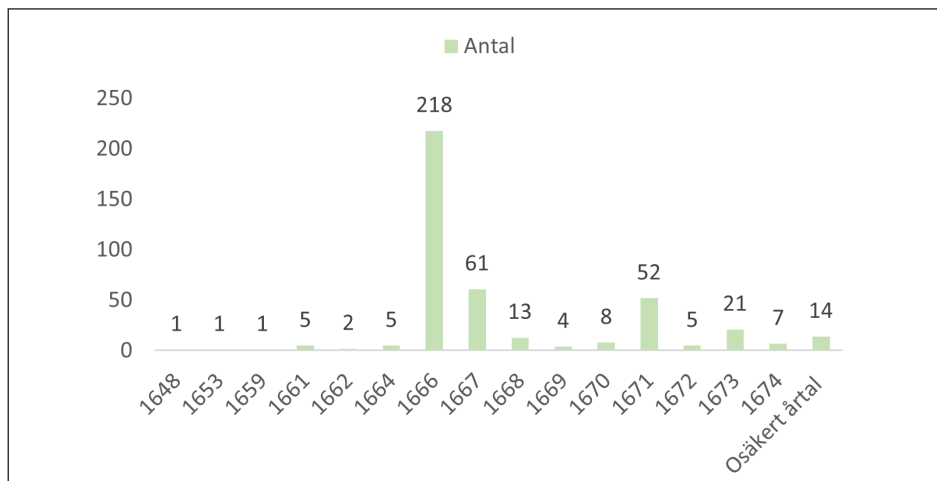
Bakgrund

Ausås är en del av Ängelholms kommun som är belägen i nordvästra delen av Skåne län, Ausås socken ligger mellan städerna Helsingborg och Ängelholm, Fig. 1. Två skatter fyllda med mynt upptäcktes på en gård i Ausås med 27 års mellanrum, dessa två skatterna är numera kända som tvillingskatten från Ausås. Mynten i skatterna var deponerade i två trebenta malmgrytor, kopparskat-

ten grävdes upp år 1972 och silverskatten år 1999, mynten i de båda skatterna är daterade till att ha deponerats under 1600-talet. Båda skatterna hittades av anlitade arbetare under olika grävprojekt som utfördes på gården. Kopparskatten hittades under en brunnsgrävning, silverskatten hittades under anläggningen av en filtreringsbädd för

Figur 1: Ausås på en nuvarande karta över Skåne. *Google maps*.

Figur 2: Tabell över antal kopparmynt per år.

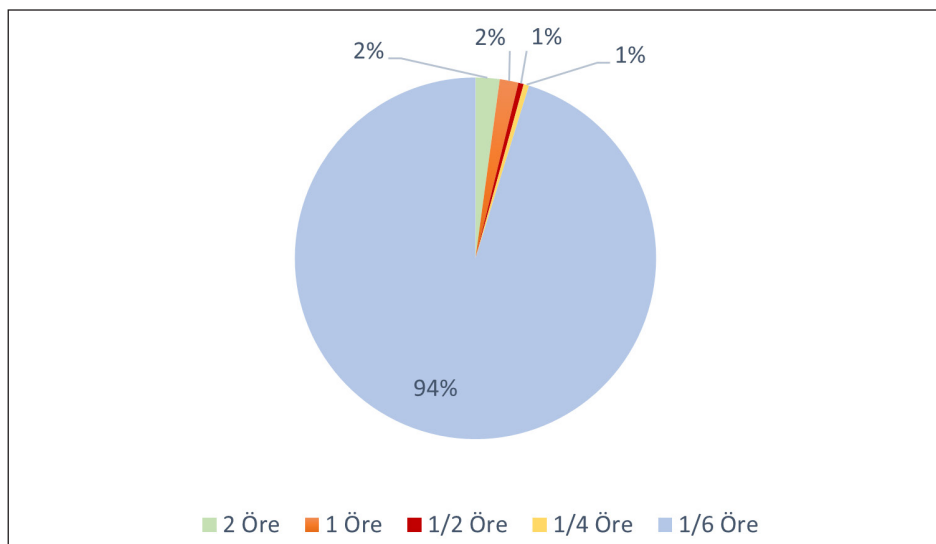
samma brunn. Därför är omständigheterna kring skatternas deponering inte dokumenterat lika bra som det hade varit om skatterna hade hittats under en arkeologisk utgrävning. Den enda dokumentationen av skatterna är att kopparskatten hittades på ett djup av 1,2 meter från befintlig markyta och silverskatten hittades approximativt 10 meter norr om kopparskatten. Efter att silverskatten hittades undersöktes gården med metall-detektorer för att försäkra att inga ytterligare föremål fanns kvar i marken, detta utfördes av Regionmuseet Skåne med Karl-Magnus Lenntorp som projektledare, dock hittades inga ytterligare spår av kulturlämningar på platsen (RAÄ, L1991:6538).

Under perioden juni-september 2023, har jag i samarbete med Gitte Tarnow Ingvardson (LUHM) arbetat med ett projekt på order av Statens historiska museum (SHM). Detta projekt innefattade att identifiera, registrera samt digitalisera olika myntsamlingar som tillhör SHM men är på utlån till Lunds myntkabinett. I projektet ingick en fullständig dokumentation av tvillingskatten från Ausås. Ytterligare har silverskatten genomgått en fullständig konservering, detta möjliggjorde, för första gången sen dess

återförvärv 1999, en komplett identifiering av mynten. Därutöver har detta resulterat i att vi nu vet ett exakt antal silvermynt eftersom de tidigare hopkorroderade mynten nu är separerade. Tidigare nummer för antal mynt har varit 430 och 453, vi vet nu att den totala mängden mynt är 438. Projektet öppnade även upp för tydligare identifiering och registrering av kopparskatten. Båda skatterna finns i skrivande stund i utställningen på Lunds historiska museums myntkabinett.

Kopparskatten

Kopparskatten från Ausås innehåller 418 kopparmynt. Mynten i kopparskatten är dominerade av svenska mynt som var präglade i Avesta under perioden 1648–1674, fig. 2. Skatten består av fem olika valörer: 2 öre, 1 öre, 1/2 öre, 1/4 öre och 1/6 öre, fig. 3. En Kristina av Sverige 1 öre utgör det äldsta myntet ur kopparskatten med en datering från 1648, medan 7 stycken Karl XI mynt från 1674 utgör de senaste mynten som deponerats i malmgrytan. Alla 418 mynt, med undantag för tre, är präglade för Karl XI. Undantagen är 2 Kristina mynt, en 1 öre från 1648 och en 1/4 öre från 1653, samt 1 Karl

Figur 3: Diagram över andelar mynt per valör i kopparskatten.

X Gustav 1/4 öre från 1659. Kopparskatten från Ausås utmärker sig genom den totala dominansen av små valörer. Den helt klart dominerande valören i skatten är 1/6 öre som täcker 94% av innehålllet. Resterande av innehålllet består av 2% 2 öre, 2% 1 öre, 1% 1/2 öre och 1% 1/4 öre, fig. 3. Ytterligare ser vi i figur 2 en framträdande mängd mynt som präglades under året 1666, det vill säga under kung Karl XI. Av 418 mynt är 218 av dem präglade under året 1666. Sammanfattningsvis av dessa figurer går det att säga att majoriteten av innehålllet i kopparskatten utgörs av 1/6 öre mynt från året 1666.

Av dessa 418 mynt är 14 fått en osäker datering, 11 av dessa är helt odaterbara som ett resultat av slitage eller grov korrosion, de resterande tre mynten har fått en relativ datering. Två av dessa tre mynt går att datera till 1660-talet och det tredje myntet till 1670-talet. På dessa tre mynten är det endast de tre första siffrorna i årtalet som syns, därför är en exakt datering svår.

Genom myntens datering är det möjligt att få en klarare bild av ett potentiellt exakt årtal när kopparskatten deponerades. Det senaste myntet är präglat 1674, detta betyder att skatten inte kan ha deponerats

Figur 4: Det senaste myntet i kopparskatten. SHM 3177143. Foto: Denise Lundgren. Skala: 1,5:1

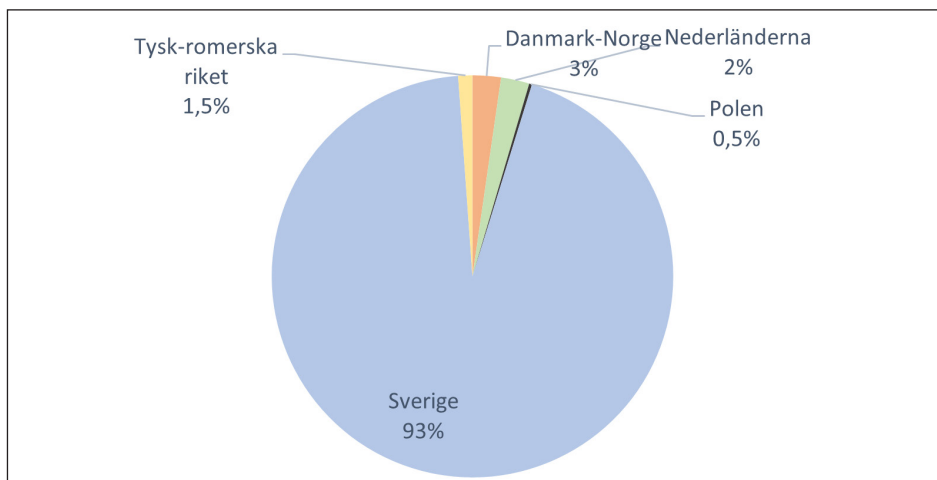
Figur 5: Delar av silverskattens 42 klumpar. Foto: Lovisa Dal (LUHM)

tidigare än detta år, Fig. 4. Som tidigare omnämnt startade det skånska kriget 1675 men de danska trupperna landsteg inte i Skåne förrän 1676 då dansk ockupering av svenska städer startade. En av de första städerna som ockuperades var Helsingborg. Ausås är belägen norr om Helsingborg och hamnade därav i mitten av den danska arméns framfart för att erövra Skåne och den svenska

arméns framfart för att behålla Skåne. Detta gör året 1676 till ett potentiellt år när koparskatten kan anses deponerats.

Silverskatten

Silverskatten har antagits att ha grävts ner i en gödselstack under 1600-talet, syror i gödseln resulterade i grov korrosion och

Figur 6: Diagram över andelen mynt per land i silverskatten.

Figur 7: En Nederländsk riksdaler som präglades i provinsen väst Friesland under året 1620. SHM 3213855. Foto: Denise Lundgren. Skala 1,5:1

medförde ett hårt arbete av konservatorerna att få mynten presentabla. Skatten innehåller 437 silvermynt samt ett litet fragment av ett mynt. Påföljande var 191 mynt samt det lilla fragmentet hopkorroderade i 42 olika klumpar, fig. 5. Dessa klumpar innehåller vardera mellan 2 och 19 mynt. De är spår av hur mynten var organiserade i potten. Ingen avsiktlig sortering av mynten efter land, ålder, myntplats eller valör kunde påvisas. Mynten var blandade utan något detekterbart mönster. Skatten innehåller mynt från Sverige, Danmark-Norge, Nederländerna, Tysk-romerska riket, och Polen, fig. 6. I denna figur är mynten från Reval och Östergötland inkluderade i de svenska mynten fastän de är myntade av respektive staden och hertigen och inte den svenska kungen, de inkluderas eftersom de följer det svenska myntsystemet. De 10 nederländska mynten är sammanställda under en punkt för överskådlighet men i självavverket är mynten präglade av nederländska provinser och inte av själva landet, myntens ursprung består de av fyra mynt från provinsen Gelderland, två från Utrecht, två från Zeeland, en från

västra Friesland, och en från Holland, fig. 7. De nederländska provinserna är dock präglade enligt samma mynt och med enhetliga typer. Mynten från Tyskland är likt de nederländska mynten sammanställda för en enklare översikt. Mynten präglades av olika småstater och inte av själva riket. Staterna som präglade de tyska mynten är: Sachsen, Sachsen-Lauenburg, Braunschweig-Wolfenbüttel, Mecklenburg, och Tyrol. Greven av Tyrol var även en Tysk-Romersk kejsare och regerade över bland annat Österrike. Förutom mynt innehöll silverskatten även fyra sup- eller dopskedar, två striglakors, sex knappar, ett remändebeslag, en solja och nitton dräkt- eller bältesbeslag.

Det dominerande landet är med överlägsenhet Sverige som omfattar 412 av 438 mynt, detta är likvärdigt med 93% av den totala mängden mynt. Det äldsta myntet i skatten har sitt ursprung i det Tysk-romerska riket och är en sechsling präglad av Johann Albrecht I av Mecklenburg med en datering från året 1552. Det senaste myntet utgörs av en Karl XI av Sverige 2 öre som har daterats till året 1676, fig. 8. Denna 2

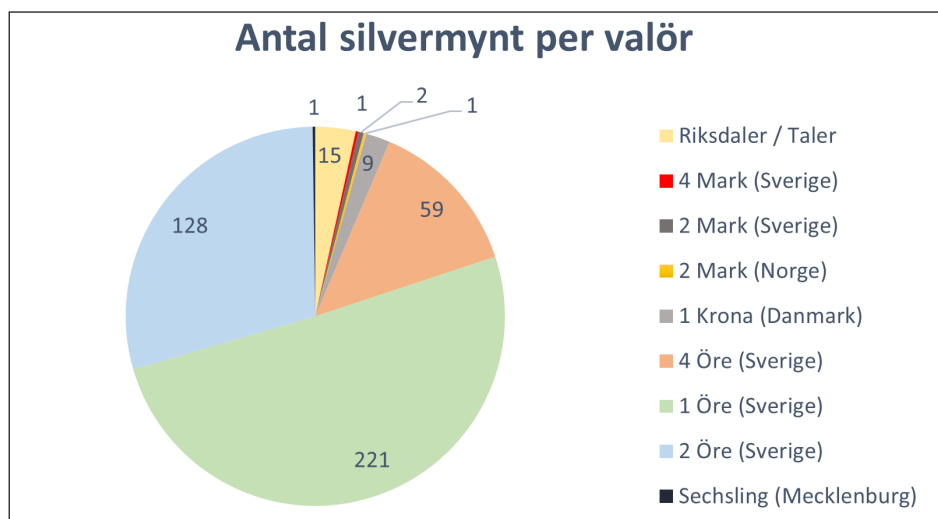
Figur 8: Det senaste myntet i silverskatten. SHM 3213720. Foto: Denise Lundgren. Skala: 1,5:1

öring tillhörde en av de hopkorroderade högarna som konserverades under sommaren 2023, myntet tillhörde stacken som tilldelades numret 28. Innehållet i silverskatten omfattar mynt präglade från många regenter. Bland de svenska mynten som majoriteten består av, är där mynt från Kristina, Karl X Gustav och Karl XI.

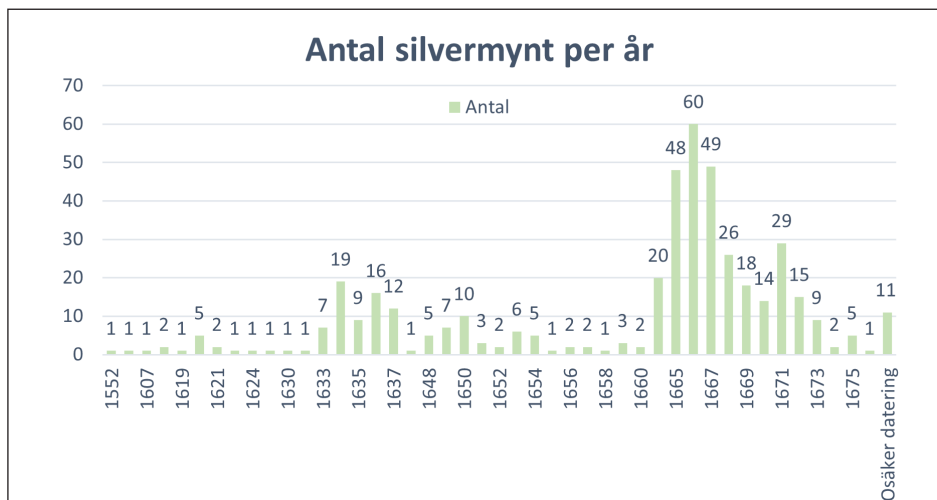
Silverskattens sammanställning består av en omfattande variation av valörer, inter alia olika nominella värden av det svenska öret och mark, den danska kronan och mark, riksdaler eller taler från olika länder i Europa samt sechsling från Mecklenburg, fig. 9. Majoriteten av innehållet i silverskatten består av små valörer. Skatten består av mynt

från perioden 1552–1676, fig. 10. De svenska mynten präglades i övervägande del i Stockholm med få undantag för några mynt som präglades i Landskrona och Reval. I figur 10 ser vi en markant ökning av mynt från åren 1665–1667, speciellt från året 1666.

Ett mer annorlunda fynd är en Johan, hertig av Östergötland 1 öre som präglades i Vadstena, fig. 11, dock menar Jonas Rundberg att myntet möjligen är präglat i Söderköping (Delzanno 2020: 397). Dessa hertig Johan mynten som präglats i Vadstena har inte ett årtal, detta gör att myntet kan dateras till åren myntherren var i en maktposition alltså 1606–1618. Förutom denna 1 öring som inte går att specifikt da-

Figur 9: Diagram över antalet mynt per valör i silverskatten. Skala: 1,5:1

Figur 10: Tabell över antalet mynt per årtal i silverskatten.

tera till ett årtal finns det dessutom en riksdaler från Nederländerna som är i en liknande sits. Riksdalern har fått en datering mellan 1601–1693, myntet har inga tydliga markering över regent eller årtal, den enda informationen som är tydlig är att myntet är präglat i provinsen Gelderland, en mer avsmalnande datering är dock inte möjlig. Ytterligare är där 11 mynt som inte har fått en direkt datering. Fyra av dessa är identifierade till Kristina av Sverige och har inte fått en datering då antingen de två sista siffrorna i årtalet var slitna eller den sista, deras datering är därför 1648–1651 eller 1650–1651. Sju av de tretton mynten tillhör Karl XI av Sverige och har liknande förklaring som mynten från Kristina. Ytterligare

finns det två 2 öre mynt präglade av Karl XI av Sverige med fränsidastamp med årtal korregerat från 1664 till 1665, Fig. 12 & 13.

Silverskattens deponering såg lite annorlunda ut än vad kopparskatten gjorde. Denna skatt blev med stor sannolikhet deponerad i en gödselhög (von Wowern 2009: 89), detta antagande utformades på grund av myntens grova korrosion som antas ha varit ett resultat av syror från gödsel. Inga liknande antaganden gjordes med kopparskatten eftersom platsen inte undersöktes förrän under 1990-talet samt att inga tidigare dokumentationer har gjorts över myntens korrosion eller skador. Silverskattens deponering indikerar på en avsiktlig handling att temporärt gömma sina värdesaker, vilket grundade sig

Figur 11: Mynt präglat av Johan, Hertig av Östergötland. SHM 3043645. Foto: Denise Lundgren. Skala: 1,5:1

Figur 12: Karl XI 2 öre 1665/4. SHM 3213615. Foto: Denise Lundgren. Skala: 1,5:1

Figur 13: Karl XI 2 öre 1665/4. SHM 3213616. Foto: Denise Lundgren. Skala: 1,5:1

mest troligen av oroligheterna som det skånska kriget införde på landsbygden.

Skåne och Ausås under 1600-talet

1600-talet är en viktig period av Sveriges historia, inte minst Skånes historia. Århundrandet inkluderade ett stort antal krig mellan Danmark och Sverige. Freden vid Roskilde 1658 resulterade i att Sverige erhöll flera områden som tillhörde Danmark, Skåne inkluderades i dessa områden. Under 1670-talet blev det återigen krig mellan Sverige och Danmark. Anledningen för detta var att Danmark strävade efter att återta sina tidigare förlorade områden. År 1675 förklarade Danmark krig mot Sverige när de, tillsammans med Brandenburg, invaderade den svenska Pommern. Danska trupper landsteg för första gången under kriget i Sverige år 1676, detta inträffade i Skåne då danskarna hastigt ockuperade Helsingborg, Landskrona och Kristianstad. Kriget över Skåne avrundades 1679 efter en långdragen

förödelse (Sundberg 1998: 259–276). Under de fyra åren det skånska kriget fortgick bestod stora delar av krigsföringen av danska och svenska trupper som rörde sig fram och tillbaka i landskapet, detta var utanför striderna mellan de medverkande aktörerna. I stor omfattning var mycket av förödelsen begränsad till den skånska landsbygden. Detta resulterade i mer brutalitet mot civilbefolkningen i Skåne från båda sidor. Majoriteten av förödelsen i Skåne var ett resultat av de svenska soldaternas strider med snapphanarna i norra Skåne (Jonsson 2011: 121). Snapphanarna var svenska invånare som stöttade eller medverkade på danskarnas sida i krigen mellan Danmark och Sverige, då många skånska invånare ville att Skåne skulle förbli danskt.

Sture Bolin markerade över anknytningen mellan krig och myntskatter i sin avhandling *Fynden av romerska mynt i det fria Germanien*. Denna anknytning anmärker att perioder som har mer oroligheter i samhället medför ett ökat antal myntskatter

som deponeras, detta kan vara oroligheter som krig. Samtidigt påvisar Bolin att detta inte behöver vara fallet för alla perioder som har ett ökat antal myntskatter (Bolin 1926: 209). Andra anledningar som inte direkt har med oroligheter att göra kan också resultera i fler deponerade skatter. Det är inte bara faktumet att skatter deponeras som är intressant, det är omständigheterna för att de inte grävdes upp. Detta gäller skatter som deponerades i samband med krig samt skatter som deponerades endast med innebörd att bevara sina ägodelar. 1670-talet var en krigsfylld period i Skåne. Civilbefolkningen var i konstant rädsla över att bli plundrade av både de danska och svenska soldaterna som strövade omkring i landsbygden. I ett försök att förhindra att bli plundrade på deras familjs värdesaker valde många att gräva ner sina dyrbarheter.

Korrelationen mellan krig och myntskatter är ett återkommande fenomen under vissa perioder. 1670-talet är en av dessa perioder där det finns en tydlig ackumulation av antalet skatter som har deponerats. Vid 1670 hade ca 140 myntskatter hittats utspritt över Sverige och daterats till att ha deponerats under 1670-talet (Jonsson 2018: 2). Av dessa 140 skatter är 65 hittade i Skåne och har ett totalt myntfynd på 18 051 mynt (Jonsson 2015: 127). Områden där en större mängd skatter har hittats visar på platser som varit mer benägna till att ha varit utsatta för krigshändelser. Fallen för 1670-talet i Skåne är att majoriteten av myntskatter koncentrerades till områden vid större städer som Helsingborg, Landskrona, Trelleborg och Kristianstad. Detta tyder på att områden omkring städer var mer utsatta under det skånska kriget och är därav i besittning av fler myntskatter än områden en bit ifrån städerna.

Mängden myntskatter visar belägg för den plåga som civilbefolkningen utsattes för. Närvaron av soldaterna i landskapet skapade en oro. Denna orolighet framkallade behovet att gardera sig mot soldater-

nas framfart i Skåne. Garderingen skedde genom att deponera sina främsta ägodelar i hopp mot att bestrida plundring. Tvillingsskatten från Ausås är en beståndsdel i resultatet av denna orolighet under det skånska kriget. Med störst sannolikhet var skatterna från Ausås deponerade av bonden som ägde gården. Skatterna grävdes dock aldrig upp igen då bonden med familj med störst sannolikhet avled under kriget.

Myntcirkulation och myntdepåer

Efter freden i Roskilde 1658 avträdde Danmark flera delar av deras områden till Sverige. Dessa områden inkluderade Skåne, Blekinge, Halland, Bohuslän, Bornholm och Trondheims län. Innan freden slöts bestod myntcirkulationen i Skåne av mynt präglade i Danmark och Norge. Efter freden slöts startade ett stort förlopp av myntprägling i Sverige för att få myntcirkulationen i Skåne att bli svenskt, detta gjordes genom att försöka fösa ut de danska mynten. En totalt svensk myntcirkulation lyckades aldrig ske eftersom handelskontakten mellan Sverige och Danmark med störst sannolikhet återupptogs efter freden slöts och danska mynt var återigen i den skånska myntcirkulationen (Jonsson 2018: 9).

Under 1600-talet i Sverige cirkulerade en varierande blandning av kopparmynt och silvermynt. Detta har resulterat i en unik myntcirkulation som kan påvisa hur mynt av olika metaller och valörer cirkulerade i samhället. Riksdalern fungerade som en internationell valör, innebörden för detta är att riksdalern från samtliga länder i Europa, då valören främst användes i Europa, fungerade som ett betalningsmedel. Detta möjliggjordes således av att flera länder valde att hålla samma standard för valören både i vikt och metallhalt. Att nederländska riksdaler, genom olika tillvägagångssätt, importerades till Sverige och användes regelbundet inom den svenska

myntcirkulationen förklarar varför dessa valörer varit tillgängliga för en gårdsägare i Ausås. De utländska valörernas närvaro i den skånska myntcirkulationen påvisar möjligheten att de har blivit deponerade i skånska myntskatter, dessutom har dessa valörer visat sig vara vanliga i skattfynden från 1600-talet.

Till följd av analysen av kopparskatten går det att bestämma att alla mynten är präglade i Sverige, vidare går det att specificera att majoriteten är präglade under 1660-talet. Således indikerar detta på att mynten tillhör den svenska myntpräglingen som initierades för att försvenska myntcirkulationen i Skåne efter freden vid Roskilde. Enbart två av mynten i kopparskatten är präglade innan freden mellan Danmark och Sverige 1658. Resterande av mynten var säkerligen en del av mängden mynt som importerades under 1660-talet för den svenska myntcirkulationen i Skåne. Då kopparskatten enbart består av svenska mynt är dess innehåll inte lika anslående att analysera som dess tvilling, silverskatten.

Analysen av silverskatten påvisar, genom dess uppbyggnad, att en chans finns att bonden har genomfört en internationell handel, men mest troliga förklaringen är att en regional handel som har utförts och internationella mynt som har varit i cirkulation i Skåne användes som betalning. Eftersom en del av skatten består av utländska mynt, speciellt riksdaler och taler, som är en internationell valör som har cirkulerat i den europeiska handeln. Det senaste myntet i

silverskatten präglades 1676, detta är ett år efter krigets begynnelse och året då danska trupper först landsteg i Skåne. Vi vet sen tidigare att kopparskatten inte kan ha deponerats innan den senast präglade mynten, vilket var år 1674, silverskatten däremot kan inte blivit deponerad innan året 1676.

Skatterna är inte ett helt jämförbart material men en analys av de båda skatterna visar på flertal likheter. Deras olikheter är fastslående vid faktumet att de är två helt olika metaller och alla valörer tillverkades inte ur båda metallerna. I figurerna 2 och 7 ser vi att de båda skatterna hade sina övervägande mängder mynt som präglades under året 1666, ytterligare ser vi ett samband vid åren 1667 och 1671. Kopparskatten består endast av lägre valörer men silverskatten har en variation av valörer, inhemska som utländska. Bortsett från variationen i silvermyntens valörer befinner sig de lägre valörerna ändå som huvudpart i skatten. I silverskatten var 1 öre den lägsta valören och den som innefattade majoriteten medan i kopparskatten var 1/6 öre den lägsta valören och även här omfattar den lägsta valören majoriteten. De senaste mynten i de båda skatterna är präglade med bara 2 års mellanrum, vilket talar för eventualiteten att skatterna deponerades samtidigt. De äldsta mynten skiljer sig dock med 96 år där det äldsta silvermyntet präglades 1552, fig. 14, och det äldsta kopparmyntet präglades 1648, fig. 15. Sammanlagt är den totala mängden i de båda skatterna 856 mynt, inklusive det lilla fragmentet från silverskatten.

Figur 14: Det tidigaste myntet i silverskatten. SHM 3213865. Foto: Denise Lundgren. Skala: 1,5:1

Figur 15: Det tidigaste myntet i kopparskatten. SHM 3043644. Foto: Denise Lundgren. Skala: 1,5:1

På grund av silverskattens svåra korrosion uppskattades det av arkeologerna, med K-M Lenntorp som projektledare, som undersökte platsen efter skatten hittades att silverskatten deponerades i en gödselhög.

Detta tyder på att med relativ säkerhet går det att påvisa att kopparskatten och silverskatten deponerades av en bonde och inte exempelvis av soldater som var förlagda till gårdar under det skånska kriget. Den tota-

la mängden mynt kan genom analyser av liknande skatter från gårdar (Jonsson 2018: 9–11) visa att ur ett finansiellt perspektiv var mängden mynt inte helt ovanligt för en medelstor gård som den i Ausås. En liknande skatt är de två skatterna från en gård i Todarp utanför Helsingborg (Ingvardson 2015). Till skillnad från skatterna i Ausås, där vem som deponerade skatterna inte är i fråga, är skatterna från Todarp ursprung under diskussion.

En pågående diskussion om deponerade skatter från 1670-talet, exempelvis skatterna från Todarp, är att de kan ha tillhört de svenska eller danska soldaterna och skulle användas till att betala soldaternas löner. Då Ausås skatten var deponerad på en gård är det mest troligt att det var bonden själv som ägde mynten och deponerade skatterna för att inte bli plundrad. Hade en skatt tillhört soldater hade den troligtvis inte deponerats på en gård, om inte soldater hade varit förlagda vid gården. Dock har det inte hittats arkeologiska spår för att detta kan ha varit fallet. Att svenska soldater har varit förlagda på skånska gårdar utanför Helsingborg ca 1679 finns det skriftliga belägg för (Åberg 1969: 74). Dock var dessa gårdar som Åberg dokumenterat belägna närmare Helsingborg än vad Ausås är. Detta poängteras för att visa att soldater under krig regelbundet huserade på gårdar och mycket väl kan ha deponerat skatter som var menad till att betala soldaternas löner. Dock påträffas generellt militärföremål som exempelvis muskötikulor på soldat förlagda gårdar (Friman 2013: 24). Ytterligare ett arkeologiskt fynd som pekar på att en större mängd människor har huserats på en gård är en större samling animaliskt material.

Trots att skatterna deponerades i marken relativt samtidigt och med bara ca 10 meters avstånd från varandra, visar de på stor variation. Däremot anses sammanställningen av kopparskatten vara ett standard exemplar för en familjs besparande för en nor-

malstor gård från 1600-talet. Som benämns ovan visar silverskattens sammanställning att en möjligtvis internationell handel eller en värdefull handel har utförts mellan bonden och en andra aktör som troligtvis varit belägen i en närliggande handelsstad.

Att ha delat upp sina mynt i två skatter, där en innehåller enbart koppar och en enbart silver är inte ovanligt, däremot förekommer det gemenligen att skatter delas upp utifrån dess nationalitet. Eftersom dansk-norska mynt försökte utdrivas ur Skåne genom en uteslutande svensk myntcirkulation har det i flera skånska skatter dokumenterats att de dansk-norska mynten och de svenska separerades. Detta har dokumenterats vara fallet för skatter som har deponerats en liten bit bort från varandra (Jonsson 2018: 9). I Ausås fall var mynten inte direkt uppdelade utifrån myntens nationalitet. Kopparskatten innehöll endast svenska mynt medan silverskatten innehöll mynt från Sverige, Danmark, Belgien, Tyskland, Nederländerna och Polen. Exakt varför gårdsägaren delade in sina ägodelar utifrån dess metall är svårt att tala för, men ett antagande kan vara att mynten redan sen tidigare var uppdelade för att enklare ha kontroll över vilka valörer man har och har sedan deponerats så som mynten låg i huset.

Sammanfattning och slutsatser

Att framställa ett exakt årtal när tvillingsskatterna ska ha deponerats är utifrån dess kontext är näst intill omöjligt, dock är denna artikel skriven i ett försök att kontextualisera skatterna i tid och rum. Det går med säkerhet att fastställa att deponeringen utfördes som en aktiv handling av bonden som ägde gården. Detta går med säkerhet att säga eftersom inga belägg för en militär förläggning på gården har påträffats, därför antas tvillingsskatterna inte tillhöra några militära grupper som ockuperade landskapet.

Nu vet vi att skatterna deponerades på bondgården av självaste husbonden, hur kan vi då veta när de deponerades? Svaret på denna fråga ligger i skatternas innehåll. Genom att identifiera de sist präglade mynten, 1674 för kopparskatten och 1676 för silverskatten, vet vi att skatterna omöjligt kan ha deponerats innan dessa årtal. Om skatterna lades i marken exakt samtidigt går dessvärre inte att besvara men de två senaste mynten antyder att skatterna är kopplade till det skånska kriget som härjade mellan Sverige och Danmark under den andra halvan av 1670-talet. Om de båda skatterna deponerades vid samma tillfälle måste detta ha varit efter år 1676, möjligtvis i samband med den danska ockupationen av Helsingborg under 1676. Att skatterna hamnade 10 meter från varandra är inte direkt förvånande, vanligtvis separerades skatter som ett försvar om någon skulle hitta skatten, om så var fallet var sannolikheten lägre att familjens alla värdesaker försvann. Ytterligare belägg för kontexten att de båda skatterna deponerades i samband med det skånska kriget är att de aldrig grävdes upp igen. Detta tyder på att bonden aldrig fick chans att återfinna sina värdesaker, troligtvis en konsekvens av det pågående kriget.

Tack

Denna studie kunde utföras tack vare donationer från Sven Svensson stiftelsen för numismatik och Gunnar Ekström stiftelse för numismatisk forskning.

Note

Detta arbetet utfördes med den första utgåvan av *Sveriges mynt 1521–1977* som publicerades 1976 och alltså inte med den andra utgåvan som täcker de svenska mynten från 1521–2021.

Referenser

- Ahlström, B., Almer, Y. & Hemmingsson, B. 1976. *Sveriges mynt 1521–1977*. Numismatiska bokförlaget AB. Stockholm.
- Ahlström, B., Almer, Y. & Jonsson, K. 1980. *Sveriges besittningsmynt*. Numismatiska bokförlaget AB. Stockholm.
- Bolin, S. 1926. *Fynden av romerska mynt i det fria Germanien*. Lund.
- Delzanno, R. 2020. *Sveriges myntbok 995–2022, I*. Stockholm.
- Friman, B. 2013. *Vasatorp 1:1. Myntskatter från 1600-talet och en grav från äldre järnålder*. Skåne, Helsingborgs kommun, Kropp socken, fornlämning Kropp 54:1. Riksantikvarieämbetet. UV Rapport 2013:120. Stockholm.
- Hede, H. 1964. *Danmarks og Norges Mønter*. Dansk numismatisk förening. Köpenhamn.
- Ingvardson, G. 2015. To krigsskatte fra Tønder (Helsingborg). *Myntstudier: Festskrift till Kenneth Jonsson*. Stockholm.
- Jonsson, K. 2018. Myntmetaller som ståndsmarkörer. *Myntstudier*. 2018:1. Stockholm.
- Jonsson, K. 2011. Myntskatterna under det skånska kriget 1676–1679. *Moneta 5. Meddelanden från Skånes numismatiska förening*. Malmö.
- Riksantikvarieämbetet. L1991:6538 *Depåfynd*. DNR: 321-3454-2000. Ausås 12:1 & 12:2.
- SM = Ahlström, Almer & Hemmingsson 1976.
- SBM = Ahlström, Almer & Jonsson 1980.
- Sundberg, U. 1998. *Svenska krig 1521–1814*. Hjalmarson & Högberg. Stockholm.
- von Wowern, U. 2009. *Skatter i Skåneland*. Lunds universitet historiska museum. Lund.
- Åberg, A. 1969. Helsingborg åter danskt. Åren 1678–1679. Utdrag ur *Helsingborgstraktens historia. I: Helsingborgs historia del IV:1. Försvenskningen*. Helsingborg.

Bilaga 1. Kopparskatten

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
1	Sverige	Kristina	1 öre	Avesta	1648	SM 113		kantskada	48.61	3043644
2	Sverige	Kristina	1/4 öre	Avesta	1653	SM 133		kantskada	10.64	3176752
3	Sverige	Karl X Gustav	1/4 öre	Avesta	1659	SM 63		kantskada, korroderad	9.31	3176753
4	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1661	SM 330b		korroderad	35.61	3176754
5	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1661	SM 330b		korroderad	33.06	3176755
6	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1662	SM 331	Båda sköldarna breda	korroderad	34.60	3176756
7	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1662	SM 331	Båda sköldarna breda	kantskada, korroderad	32.84	3176757
8	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1664	SM 333	Punkt efter årtalet		34.50	3176758
9	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1664	SM 333	Punkt efter årtalet	korroderad	32.61	3176759
10	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1664	SM 333	Punkt efter årtalet		32.46	3176760
11	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1664	SM 333	Utan punkt efter årtalet	kantskada, korroderad	32.38	3176761
12	Sverige	Karl XI	2 öre kopparmynt	Avesta	1664	SM 333	Utan punkt efter årtalet	korroderad	30.01	3176762
13	Sverige	Karl XI	1/2 öre kopparmynt	Avesta	1661	SM 340	Utan punkt efter årtalet	korroderad	8.33	3176763
14	Sverige	Karl XI	1 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 345b	Liten stjärna	korroderad	52.26	3176764
15	Sverige	Karl XI	1 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 345b	Liten stjärna	kantskada, korroderad	49.83	3176765
16	Sverige	Karl XI	1 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 345c	Stor stjärna	korroderad	49.39	3176766
17	Sverige	Karl XI	1 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 345c	Stor stjärna	korroderad	48.56	3176767
18	Sverige	Karl XI	1 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 345c	Stor stjärna	korroderad	47.70	3176768
19	Sverige	Karl XI	1 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 345c	Stor stjärna	kantskada, korroderad	46.49	3176769
20	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	8.60	3176770
21	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.96	3176771
22	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7.96	3176772
23	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.94	3176773
24	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.91	3176774
25	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kantskada, korroderad	7.89	3176775
26	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.88	3176776
27	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.87	3176777
28	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.83	3176778
29	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.79	3176779
30	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.78	3176780
31	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.76	3176781
32	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.73	3176782
33	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.71	3176783
34	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.71	3176784
35	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.70	3176785

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
36	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.68	3176786
37	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7.66	3176787
38	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.63	3176788
39	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskadad, korroderad	7.55	3176789
40	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.54	3176790
41	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.51	3176791
42	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.51	3176792
43	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.50	3176793
44	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.49	3176794
45	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.47	3176795
46	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.41	3176796
47	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.37	3176797
48	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.37	3176798
49	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.36	3176799
50	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskadad, korroderad	7.33	3176800
51	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7.32	3176801
52	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.31	3176802
53	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.30	3176803
54	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.30	3176804
55	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.29	3176805
56	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.29	3176806
57	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.29	3176807
58	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.28	3176808
59	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.26	3176809
60	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.25	3176810
61	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.25	3176811
62	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.24	3176812
63	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.22	3176813
64	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.21	3176814
65	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.20	3176815
66	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.20	3176816
67	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.19	3176817
68	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.19	3176818
69	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.18	3176819
70	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.18	3176820

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
71	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.16	3176821
72	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.16	3176822
73	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.14	3176823
74	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.14	3176824
75	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.13	3176825
76	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.12	3176826
77	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.12	3176827
78	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.11	3176828
79	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.11	3176829
80	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.10	3176830
81	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.09	3176831
82	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.09	3176832
83	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.08	3176833
84	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.08	3176834
85	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.07	3176835
86	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.06	3176836
87	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.95	3176837
88	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.05	3176838
89	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.05	3176839
90	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.05	3176840
91	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.03	3176841
92	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kantskada, korroderad	7.03	3176842
93	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7.03	3176843
94	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b	Dubbelpräglad	korroderad	7.03	3176844
95	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.01	3176845
96	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.01	3176846
97	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.01	3176847
98	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.01	3176848
99	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7.00	3176849
100	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6.99	3176850
101	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6.98	3176851
102	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6.97	3176852
103	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6.97	3176853
104	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6.97	3176854
105	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6.96	3176855

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
106	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670-talet	SM 360-367		korroderad	6,96	3176856
107	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskadä, korroderad	6,96	3176857
108	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,95	3176858
109	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,94	3176859
110	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,94	3176860
111	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,94	3176861
112	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 361		korroderad	6,94	3176862
113	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,94	3176863
114	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,93	3176864
115	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,93	3176865
116	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskadä, korroderad	6,93	3176866
117	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskadä, korroderad	6,92	3176867
118	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,91	3176868
119	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,91	3176869
120	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,90	3176870
121	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,90	3176871
122	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,90	3176872
123	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,90	3176873
124	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,89	3176874
125	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,89	3176875
126	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,88	3176876
127	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,88	3176877
128	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,87	3176878
129	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,87	3176879
130	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,86	3176880
131	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,86	3176881
132	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,85	3176882
133	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,85	3176883
134	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,84	3176884
135	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,84	3176885
136	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,83	3176886
137	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,83	3176887
138	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,83	3176888
139	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,82	3176889
140	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,82	3176890

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
141	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,82	3176891
142	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,82	3176892
143	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,82	3176893
144	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,80	3176894
145	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,80	3176895
146	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,79	3176896
147	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,79	3176897
148	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,79	3176898
149	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,78	3176899
150	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,77	3176900
151	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,76	3176901
152	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,76	3176902
153	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,75	3176903
154	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,75	3176904
155	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,74	3176905
156	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,74	3176906
157	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,73	3176907
158	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,72	3176908
159	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,72	3176909
160	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,72	3176910
161	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,71	3176911
162	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,71	3176912
163	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,70	3176913
164	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,69	3176914
165	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,68	3176915
166	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,67	3176916
167	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,67	3176917
168	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,67	3176918
169	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,66	3176919
170	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,65	3176920
171	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,64	3176921
172	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,63	3176922
173	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,63	3176923
174	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,63	3176924
175	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesla	1666	SM 356b		korroderad	6,62	3176925

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
176	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,62	3176926
177	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,62	3176927
178	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,61	3176928
179	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,60	3176929
180	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,60	3176930
181	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,60	3176931
182	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,57	3176932
183	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,57	3176933
184	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,57	3176934
185	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,56	3176935
186	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,56	3176936
187	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,52	3176937
188	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,51	3176938
189	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,49	3176939
190	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,48	3176940
191	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,48	3176941
192	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,44	3176942
193	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,42	3176943
194	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,41	3176944
195	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,41	3176945
196	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		karlskåda, korroderad	6,40	3176946
197	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,39	3176947
198	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,38	3176948
199	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,37	3176949
200	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		karlskåda, korroderad	6,36	3176950
201	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,35	3176951
202	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,34	3176952
203	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,34	3176953
204	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,32	3176954
205	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		karlskåda, korroderad	6,31	3176955
206	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,31	3176956
207	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		karlskåda, korroderad	6,30	3176957
208	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,30	3176958
209	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,30	3176959
210	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,27	3176960

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntört	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
211	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b			6,27	3176961
212	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,25	3176962
213	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,23	3176963
214	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,22	3176964
215	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,20	3176965
216	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,19	3176966
217	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,17	3176967
218	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,17	3176968
219	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,17	3176969
220	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,15	3176970
221	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,12	3176971
222	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,12	3176972
223	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,11	3176973
224	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,10	3176974
225	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad, böjt	6,10	3176975
226	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b			6,08	3176976
227	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskada, korroderad	6,05	3176977
228	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskada, korroderad	5,96	3176978
229	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,93	3176979
230	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,91	3176980
231	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskada, korroderad	5,90	3176981
232	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,90	3176982
233	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,88	3176983
234	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,87	3176984
235	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,81	3176985
236	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b			5,79	3176986
237	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,70	3176987
238	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		kaniskada, korroderad	5,66	3176988
239	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,52	3176989
240	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,45	3176990
241	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	5,33	3176991
242	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	8,49	3176992
243	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	8,02	3176993
244	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,95	3176994
245	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,82	3176995

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
246	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		kantskåda, korroderad	7,72	3176996
247	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,67	3176997
248	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,57	3176998
249	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,53	3176999
250	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,50	3177000
251	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 357		korroderad	7,15	3177001
252	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,14	3177002
253	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,10	3177003
254	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,10	3177004
255	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,07	3177005
256	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,07	3177006
257	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,06	3177007
258	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		kantskåda, korroderad	7,06	3177008
259	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,05	3177009
260	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,00	3177010
261	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,96	3177011
262	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,94	3177012
263	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,94	3177013
264	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,90	3177014
265	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,82	3177015
266	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,81	3177016
267	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,74	3177017
268	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,68	3177018
269	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,64	3177019
270	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,56	3177020
271	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,56	3177021
272	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,53	3177022
273	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,53	3177023
274	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,52	3177024
275	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,45	3177025
276	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,45	3177026
277	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,42	3177027
278	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,40	3177028
279	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		kantskåda, korroderad	6,39	3177029
280	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,35	3177030

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntört	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
281	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,35	3177031
282	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,30	3177032
283	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		kaniskada, korroderad	6,25	3177033
284	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,23	3177034
285	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,21	3177035
286	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,12	3177036
287	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,05	3177037
288	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		kaniskada, korroderad	5,94	3177038
289	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		kaniskada	5,85	3177039
290	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	5,64	3177040
291	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	5,62	3177041
292	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	5,59	3177042
293	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	5,54	3177043
294	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	7,89	3177044
295	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	7,56	3177045
296	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	7,46	3177046
297	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	7,29	3177047
298	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	7,20	3177048
299	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		kaniskada, korroderad	7,15	3177049
300	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	6,66	3177050
301	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	6,60	3177051
302	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	6,52	3177052
303	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	6,51	3177053
304	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	6,36	3177054
305	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	6,34	3177055
306	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1668	SM 358		korroderad	6,03	3177056
307	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,00	3177057
308	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1669	SM 359		korroderad	7,00	3177058
309	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1669	SM 359		korroderad	6,72	3177059
310	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1669	SM 359		kaniskada, korroderad	6,66	3177060
311	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	7,89	3177061
312	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		kaniskada, korroderad	7,60	3177062
313	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		korroderad	7,52	3177063
314	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		korroderad	7,49	3177064
315	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		korroderad	7,44	3177065

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
316	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		korroderad	6,79	3177066
317	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		korroderad	6,74	3177067
318	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,70	3177068
319	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		korroderad	6,58	3177069
320	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670	SM 360		korroderad	5,92	3177070
321	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,84	3177071
322	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,74	3177072
323	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,64	3177073
324	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,57	3177074
325	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,55	3177075
326	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,45	3177076
327	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,43	3177077
328	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,37	3177078
329	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,27	3177079
330	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,23	3177080
331	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,22	3177081
332	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,18	3177082
333	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,17	3177083
334	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,13	3177084
335	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,12	3177085
336	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,06	3177086
337	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	7,09	3177087
338	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,99	3177088
339	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,99	3177089
340	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,93	3177090
341	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,91	3177091
342	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,80	3177092
343	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,79	3177093
344	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,73	3177094
345	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,64	3177095
346	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,63	3177096
347	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		kaniskada, korroderad	6,63	3177097
348	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,62	3177098
349	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,56	3177099
350	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,55	3177100

nr	Land	Myntserie	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
351	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,55	3177101
352	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,44	3177102
353	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		kantskada, korroderad	6,41	3177103
354	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		kantskada, korroderad	6,39	3177104
355	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,38	3177105
356	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361			6,36	3177106
357	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,35	3177107
358	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,31	3177108
359	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,30	3177109
360	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,27	3177110
361	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		kantskada, korroderad	6,26	3177111
362	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,20	3177112
363	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		kantskada, korroderad	6,16	3177113
364	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,15	3177114
365	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,15	3177115
366	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,04	3177116
367	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	6,03	3177117
368	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		kantskada, korroderad	5,94	3177118
369	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	5,81	3177119
370	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1671	SM 361		korroderad	5,59	3177120
371	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1672	SM 362		korroderad	7,34	3177121
372	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1672	SM 362		korroderad	6,67	3177122
373	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1672	SM 362		korroderad	6,63	3177123
374	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1672	SM 362		korroderad	6,11	3177124
375	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1672	SM 362		korroderad	5,40	3177125
376	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	korroderad	8,00	3177126
377	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	korroderad	7,33	3177127
378	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	korroderad	7,18	3177128
379	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	korroderad	7,12	3177129
380	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	korroderad	7,11	3177130
381	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363a		korroderad	6,96	3177131
382	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	kantskada, korroderad	6,88	3177132
383	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b		korroderad	6,89	3177133
384	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	kantskada, korroderad	6,66	3177134
385	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	kantskada, korroderad	6,54	3177135

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Variant	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
386	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b	Med stjärna	korroderad	6,52	3177136
387	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363b		korroderad	6,50	3177137
388	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363a	Med stjärna	kantskada, korroderad	6,08	3177138
389	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1674	SM 364	Med stjärna	kantskada, korroderad	7,35	3177139
390	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1674	SM 364	Med stjärna	korroderad	7,07	3177140
391	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1674	SM 364	Med stjärna	korroderad	6,80	3177141
392	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1674	SM 364	Med stjärna	korroderad	6,76	3177142
393	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1674	SM 364	Med stjärna	korroderad	6,72	3177143
394	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1674	SM 364	Med stjärna	korroderad	6,36	3177144
395	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1674	SM 364	Med stjärna	kantskada, korroderad	6,34	3177145
396	Sverige	Karl XI	1/2 öre silvermynt	Avesta	1661	SM 340		korroderad	8,00	3177146
397	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1666	SM 356b		korroderad	6,66	3177147
398	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		kantskada, korroderad	6,47	3177148
399	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1660-talet	SM 456-459		korroderad	6,40	3177149
400	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1660-talet	SM 456-459		kantskada, korroderad	5,91	3177150
401	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1669	SM 359		korroderad	5,64	3177151
402	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	7,82	3177152
403	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	7,78	3177153
404	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	7,40	3177154
405	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	7,14	3177155
406	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	7,01	3177156
407	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	6,78	3177157
408	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	6,71	3177158
409	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	6,69	3177159
410	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				kantskada, korroderad	6,58	3177160
411	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		kantskada, korroderad	6,54	3177161
412	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363a		korroderad	6,45	3177162
413	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	6,42	3177163
414	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta				korroderad	6,26	3177164
415	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	6,14	3177165
416	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1667	SM 357		korroderad	5,31	3177166
417	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1670-talet	SM 360-367		korroderad	7,73	3177167
418	Sverige	Karl XI	1/6 öre silvermynt	Avesta	1673	SM 363a		korroderad	6,99	3177168

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
1	Ostergötland	Johan, Herfig	1 öre	Vadstena	1606	SM 4c 1618	Slack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	0,71	3043645
2	Sverige	Kristina	4 mark	Stockholm	1638	SM 42a		20,61	3213432
3	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1633	SM 80b		0,76	3213433
4	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1633	SM 80b		1,03	3213434
5	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1633	SM 80b		1,00	3213435
6	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1633	SM 80b	Slack 5 tills. m. nr.: 6, 106, 147, 280, 326, 358	0,81	3213436
7	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1633	SM 80b	Slack 12 tills. m. nr.: 7, 45, 95, 159, 223	0,90	3213437
8	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1633	SM 80b	Slack 35 tills. m. nr.: 8, 36, 60, 121, 219, 360	0,93	3213438
9	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1633	SM 80b	Slack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	0,86	3213439
10	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		0,85	3213440
11	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		1,01	3213441
12	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		0,86	3213442
13	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		1,10	3213443
14	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		1,13	3213444
15	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		0,95	3213445
16	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		0,96	3213446
17	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	perforerad	1,22	3213447
18	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		1,03	3213448
19	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		0,86	3213449
20	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81		0,83	3213450
21	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 8 tills. m. nr.: 21, 27, 61, 87, 214, 410	0,83	3213451
22	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	0,90	3213452
23	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	0,89	3213453
24	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 7 tills. m. nr.: 24, 35, 130, 132, 148, 213	0,95	3213454
25	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 36 tills. m. nr.: 25, 276	0,96	3213455
26	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 3 tills. m. nr.: 26, 145, 146, 356	0,89	3213456
27	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 8 tills. m. nr.: 21, 27, 61, 87, 214, 410	1,07	3213457
28	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1634	SM 81	Slack 40 tills. m. nr.: 28, 52, 409	1,01	3213458
29	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82		0,90	3213459
30	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82		0,80	3213460
31	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82		1,04	3213461

nr	Land	Mynterre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
32	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82	Stack 1 tills, m. nr.: 32, 169, 279, 286	1,06	3213462
33	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82	Stack 31 tills, m. nr.: 33, 77, 288	1,00	3213463
34	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82	Stack 11 tills, m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	0,84	3213464
35	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82	Stack 7 tills, m. nr.: 24, 35, 130, 132, 148, 213	0,82	3213465
36	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82	kantskada. Stack 35 tills, m. nr.: 8, 36, 60, 121, 219, 360	0,98	3213466
37	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1635	SM 82	Stack 25 tills, m. nr.: 37, 164, 294, 313	0,94	3213467
38	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82		0,88	3213468
39	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	kantskada	0,89	3213469
40	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	kantskada	0,85	3213470
41	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	kantskada	0,74	3213471
42	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	perforerad	0,83	3213472
43	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	kantskada	0,98	3213473
44	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82		0,87	3213474
45	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	Stack 12 tills, m. nr.: 7, 45, 95, 159, 223	1,04	3213475
46	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	Stack 6 tills, m. nr.: 46, 86, 123, 293, 327	1,00	3213476
47	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	Stack 11 tills, m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,10	3213477
48	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	Stack 37 tills, m. nr.: 48, 218	0,95	3213478
49	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	perforerad. Stack 27 tills, m. nr.: 49, 69, 89, 379	0,93	3213479
50	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	Stack 4 tills, m. nr.: 32, 50, 212, 325	1,18	3213480
51	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	perforerad. Stack 38 tills, m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	0,88	3213481
52	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1636	SM 82	Stack 40 tills, m. nr.: 28, 52, 409	1,04	3213482
53	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a		0,94	3213483
54	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a		1,01	3213484
55	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a		1,16	3213485
56	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a		1,04	3213486
57	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a		1,07	3213487
58	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a		0,79	3213488
59	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a		0,91	3213489
60	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a	Stack 35 tills, m. nr.: 8, 36, 60, 121, 219, 360	1,11	3213490
61	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a	Stack 8 tills, m. nr.: 21, 27, 61, 87, 214, 410	0,94	3213491

nr	Land	Myntserie	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
62	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	0,85	3213492
63	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a	Stack 19 tills. m. nr.: 63, 184, 206, 312, 332, 382	0,93	3213493
64	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1637	SM 83a	Stack 28 tills. m. nr.: 64, 111, 290	1,02	3213494
65	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1653	SM 85		0,84	3213495
66	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1653	SM 85		0,98	3213496
67	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1653	SM 85		0,97	3213497
68	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1653	SM 85	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,06	3213498
69	Sverige	Kristina	1 öre	Stockholm	1653	SM 85	Stack 27 tills. m. nr.: 49, 69, 89, 379	0,83	3213499
70	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1648	SBM 65a	perforerad	0,62	3213500
71	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1648	SBM 65a	kanstkada, skada	0,85	3213501
72	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1648	SBM 65a		0,84	3213502
73	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1648	SBM 65a		1,05	3213503
74	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1649	SBM 66		0,82	3213504
75	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1649	SBM 66		1,01	3213505
76	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1649	SBM 66	Stack 41 tills. m. nr.: 76, 119, 260, 361, 373	0,99	3213506
77	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1649	SBM 66	Stack 31 tills. m. nr.: 33, 77, 288	0,85	3213507
78	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1649	SBM 66	Stack 32 tills. m. nr.: 78, 216, 252, 359, 390	0,99	3213508
79	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1649	SBM 66	Stack 24 tills. m. nr.: 79, 120, 255, 258, 438	1,07	3213509
80	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67		0,61	3213510
81	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67		1,01	3213511
82	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67		0,89	3213512
83	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67		0,95	3213513
84	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67		0,95	3213514
85	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67		0,84	3213515
86	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67	kanstkada. Stack 6 tills. m. nr.: 46, 86, 123, 293, 327	0,67	3213516
87	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67	Stack 8 tills. m. nr.: 21, 27, 61, 87, 214, 410	0,97	3213517
88	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67	Stack 22 tills. m. nr.: 88, 153, 387	0,90	3213518
89	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	SBM 67	Stack 27 tills. m. nr.: 49, 69, 89, 379	1,01	3213519
90	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1651	SBM 68	bojt	0,86	3213520
91	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1651	SBM 68		0,89	3213521
92	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1651	SBM 68	Stack 13 tills. m. nr.: 92, 330, 406	1,07	3213522

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
93	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1648	1651	SBM 65-68	0,70	3213523
94	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1648	1651	SBM 65-68	0,89	3213524
95	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1648	1651	Perforerad. Stack 12 tills. m. nr.: 7, 45, 95, 159, 223	0,79	3213525
96	Staden Reval under Sverige	Kristina	1 öre	Reval	1650	1651	SBM 67-68	0,84	3213526
97	Sverige	Karl X Gustav	2 mark	Stockholm	1654		SM 15	9,90	3213527
98	Sverige	Karl X Gustav	2 mark	Stockholm	1657		SM 18	10,23	3213528
99	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1654		SM 27	0,94	3213529
100	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1654		SM 27	1,12	3213530
101	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1654		SM 27	0,97	3213531
102	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1654		Stack 20 tills. m. nr.: 102, 207, 333, 384	1,05	3213532
103	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1655		SM 28	0,84	3213533
104	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1656		SM 29	0,89	3213534
105	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1656		SM 29	0,99	3213535
106	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1657		SM 30	1,00	3213536
107	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1659		SM 31b	0,96	3213537
108	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1659		SM 31b	1,02	3213538
109	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1659		Stack 15 tills. m. nr.: 108, 259, 377	1,11	3213539
110	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1660		Stack 9 tills. m. nr.: 109, 215, 389	0,81	3213540
111	Sverige	Karl X Gustav	1 öre	Stockholm	1660		Stack 28 tills. m. nr.: 64, 111, 290	0,93	3213541
112	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1667		SM 190b	3,12	3213542
113	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1668		Sm 191	3,24	3213543
114	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		Stack 39 tills. m. nr.: 113, 155, 182,	3,25	3213544
115	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		SM 192b	2,88	3213545
116	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		SM 192e	3,26	3213546
117	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		SM 192b	3,05	3213547
118	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		SM 192a	3,39	3213548
119	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		Stack 41 tills. m. nr.: 76, 119, 260, 361, 373	3,07	3213549
120	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		Stack 24 tills. m. nr.: 79, 120, 255, 258, 438	3,34	3213550
121	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		Stack 35 tills. m. nr.: 8, 36, 60, 121, 219, 360	3,38	3213551
122	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	3,00	3213552
123	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1669		Stack 6 tills. m. nr.: 46, 86, 123, 293, 327	3,27	3213553
124	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670		SM 192a	3,61	3213554
125	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670		SM 193a	3,28	3213555
126	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670		SM 193a	2,67	3213556

nr	Land	Myntherre	Valör	Myrtort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
127	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670	SM 193a		3.10	3213557
128	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670	SM 193a		3.22	3213558
129	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670	SM 193a	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	3.19	3213559
130	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670	SM 193a	Stack 7 tills. m. nr.: 24, 35, 130, 132, 148, 213	3.75	3213560
131	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670	SM 193a	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	3.24	3213561
132	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1670	SM 193a	Stack 7 tills. m. nr.: 24, 35, 130, 132, 148, 213	3.50	3213562
133	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.19	3213563
134	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.27	3213564
135	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.47	3213565
136	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.03	3213566
137	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.31	3213567
138	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.08	3213568
139	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.15	3213569
140	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.10	3213570
141	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.42	3213571
142	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	kantskada	2.93	3213572
143	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194		3.32	3213573
144	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 34 tills. m. nr.: 144, 166, 180, 336, 339	3.10	3213574
145	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 3 tills. m. nr.: 26, 145, 146, 356	3.35	3213575
146	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 3 tills. m. nr.: 26, 145, 146, 356	3.19	3213576
147	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 5 tills. m. nr.: 6, 106, 147, 280, 326, 358	3.18	3213577
148	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 7 tills. m. nr.: 24, 35, 130, 132, 148, 213	3.36	3213578
149	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	3.52	3213579
150	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	3.35	3213580
151	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	3.18	3213581
152	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 16 tills. m. nr.: 152, 254	3.66	3213582
153	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 22 tills. m. nr.: 88, 153, 387	3.55	3213583
154	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 30 tills. m. nr.: 154, 282, 284, 335, 402	3.38	3213584
155	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	Stack 39 tills. m. nr.: 113, 155, 182,	2.90	3213585

nr	Land	Myntserie	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
156	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1671	SM 194	kantskada	3,15	3213586
157	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1672	SM 195c		3,32	3213587
158	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1672	SM 195c		3,37	3213588
159	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1672	SM 195c	Stack 12 tills. m. nr.: 7, 45, 95, 159, 223	2,84	3213589
160	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1672	SM 195c	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	3,13	3213590
161	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1673	SM 196		3,46	3213591
162	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1673	SM 196		3,18	3213592
163	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1673	SM 196		3,31	3213593
164	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1673	SM 196	Stack 25 tills. m. nr.: 37, 164, 294, 313	3,18	3213594
165	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1673	SM 196	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	3,15	3213595
166	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1673	SM 196	Stack 34 tills. m. nr.: 144, 166, 180, 336, 339	3,15	3213596
167	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1673	SM 196	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	3,37	3213597
168	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1675	SM 198	Stack 23 tills. m. nr.: 168, 208, 209, 210	3,09	3213598
169	Sverige	Karl XI	4 öre	Stockholm	1675	SM 198	Stack 1 tills. m. nr.: 32, 169, 279, 286	3,11	3213599
170	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b		1,59	3213600
171	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208c		1,46	3213601
172	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208c		1,50	3213602
173	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b		1,64	3213603
174	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b		1,54	3213604
175	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b		1,70	3213605
176	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b		1,27	3213606
177	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208c	kantskada	1,01	3213607
178	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b		1,54	3213608
179	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	1,35	3213609
180	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b	Stack 34 tills. m. nr.: 144, 166, 180, 336, 339	1,55	3213610
181	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b	Stack 2 tills. m. nr.: 181, 211	1,52	3213611
182	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208c	Stack 39 tills. m. nr.: 113, 155, 182,	1,55	3213612
183	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208c	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	1,25	3213613
184	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1684	SM 208b	Stack 19 tills. m. nr.: 63, 184, 206, 312, 332, 382	1,40	3213614

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
185	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209a	Korrigerad årtal 1665/4, Stack 26 tills, m. nr.: 185, 187	1,70	3213615
186	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209a	Korrigerad årtal 1665/4, Stack 18 tills, m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 389, 372	1,54	3213616
187	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1664	1665 SM 208-209	Stack 26 tills, m. nr.: 185, 187	1,50	3213617
188	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,47	3213618
189	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		0,89	3213619
190	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,70	3213620
191	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,33	3213621
192	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b		1,63	3213622
193	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,48	3213623
194	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	böjt	1,44	3213624
195	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,74	3213625
196	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b		1,56	3213626
197	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,52	3213627
198	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,49	3213628
199	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	kantskada	1,58	3213629
200	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	kantskada	1,50	3213630
201	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	kantskada	1,45	3213631
202	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b		1,48	3213632
203	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b		1,69	3213633
204	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c		1,39	3213634
205	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b		1,71	3213635
206	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 19 tills, m. nr.: 63, 184, 206, 312, 332, 382	1,44	3213636
207	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 20 tills, m. nr.: 102, 207, 333, 384	1,67	3213637
208	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 23 tills, m. nr.: 168, 208, 209, 210	1,63	3213638
209	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 23 tills, m. nr.: 168, 208, 209, 210	1,61	3213639
210	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 23 tills, m. nr.: 168, 208, 209, 210	1,39	3213640
211	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 2 tills, m. nr.: 181, 211	1,46	3213641
212	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 4 tills, m. nr.: 32, 50, 212, 325	1,67	3213642
213	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 7 tills, m. nr.: 24, 35, 130, 132, 148, 213	1,50	3213643
214	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 8 tills, m. nr.: 21, 27, 61, 87, 214, 410	1,67	3213644
215	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 9 tills, m. nr.: 109, 215, 389	1,41	3213645
216	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 32 tills, m. nr.: 78, 216, 252, 359, 390	1,59	3213646

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
217	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,42	3213647
218	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 37 tills. m. nr.: 48, 218	1,49	3213648
219	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 35 tills. m. nr.: 8, 36, 60, 121, 219, 360	1,53	3213649
220	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	1,42	3213650
221	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,60	3213651
222	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,54	3213652
223	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 12 tills. m. nr.: 7, 45, 95, 159, 223	1,53	3213653
224	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209c	Stack 17 tills. m. nr.: 224, 388	1,48	3213654
225	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209b	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	1,59	3213655
226	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,51	3213656
227	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,50	3213657
228	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,43	3213658
229	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,24	3213659
230	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,55	3213660
231	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,53	3213661
232	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,74	3213662
233	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,74	3213663
234	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,55	3213664
235	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	kantskada	1,59	3213665
236	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,58	3213666
237	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	kantskada	1,31	3213667
238	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,16	3213668
239	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,58	3213669
240	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	kantskada	1,70	3213670
241	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,35	3213671
242	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	fragmenterad	0,96	3213672
243	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,55	3213673
244	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,59	3213674
245	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,38	3213675

nr	Land	Myntserie	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
246	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,62	3213676
247	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,53	3213677
248	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	kantskada	1,50	3213678
249	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,54	3213679
250	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210		1,53	3213680
251	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	1,33	3213681
252	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 32 tills. m. nr.: 78, 216, 252, 359, 390	1,45	3213682
253	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	1,30	3213683
254	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 16 tills. m. nr.: 152, 254	1,70	3213684
255	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 24 tills. m. nr.: 79, 120, 255, 258, 438	1,37	3213685
256	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 21 tills. m. nr.: 256, 285	1,54	3213686
257	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	1,55	3213687
258	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 24 tills. m. nr.: 79, 120, 255, 258, 438	1,72	3213688
259	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 15 tills. m. nr.: 108, 259, 377	1,23	3213689
260	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 41 tills. m. nr.: 76, 119, 260, 361, 373	1,68	3213690
261	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 42 tills. m. nr.: 261, 262, 315, 324, 374	1,61	3213691
262	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1666	SM 210	Stack 42 tills. m. nr.: 261, 262, 315, 324, 374	1,58	3213692
263	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,59	3213693
264	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,63	3213694
265	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	kantskada	1,39	3213695
266	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,54	3213696
267	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,56	3213697
268	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,49	3213698
269	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,59	3213699
270	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,31	3213700
271	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,34	3213701
272	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,70	3213702
273	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,62	3213703
274	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,75	3213704
275	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212		1,70	3213705
276	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 36 tills. m. nr.: 25, 276	1,47	3213706
277	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	1,64	3213707

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
278	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	1,67	3213708
279	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 1 tills. m. nr.: 32, 169, 279, 286	1,57	3213709
280	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 5 tills. m. nr.: 6, 106, 147, 280, 326, 358	1,79	3213710
281	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 33 tills. m. nr.: 281, 367	1,22	3213711
282	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 30 tills. m. nr.: 154, 282, 284, 335, 402	1,67	3213712
283	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	1,58	3213713
284	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 30 tills. m. nr.: 154, 282, 284, 335, 402	1,57	3213714
285	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 21 tills. m. nr.: 256, 285	1,44	3213715
286	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 1 tills. m. nr.: 32, 169, 279, 286	1,66	3213716
287	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1667	SM 212	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	1,57	3213717
288	Sverige	Karl XI	2 öre	Stockholm	1665	SM 209-212	Stack 31 tills. m. nr.: 33, 77, 288	1,67	3213718
289	Sverige	Karl XI	2 öre	Landskrona	1675	SM 254a		1,37	3213719
290	Sverige	Karl XI	2 öre	Landskrona	1678	SM 255	Stack 28 tills. m. nr.: 64, 111, 290	1,24	3213720
291	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1664	SM 218a		0,79	3213721
292	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1664	SM 218a	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	1,02	3213722
293	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1664	SM 218a	Stack 6 tills. m. nr.: 46, 86, 123, 293, 327	1,05	3213723
294	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1664	SM 218a	Stack 25 tills. m. nr.: 37, 164, 294, 313	0,92	3213724
295	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1661	SM 215-218	perforerad	1,01	3213725
296	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1665	SM 221		0,89	3213726
297	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1665	SM 221		0,88	3213727
298	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1665	SM 221		1,23	3213728
299	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1665	SM 221		0,97	3213729
300	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		1,05	3213730
301	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		1,12	3213731
302	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		0,99	3213732
303	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		1,00	3213733
304	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		0,90	3213734
305	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		1,03	3213735
306	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		1,08	3213736
307	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		0,95	3213737
308	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		1,08	3213738
309	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223		1,00	3213739

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
310	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,09	3213740
311	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	0,92	3213741
312	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223	Stack 19 tills. m. nr.: 63, 184, 206, 312, 332, 382	1,14	3213742
313	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223	Stack 25 tills. m. nr.: 37, 164, 294, 313	1,14	3213743
314	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	0,91	3213744
315	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1666	SM 223	Stack 42 tills. m. nr.: 261, 262, 315, 324, 374	1,18	3213745
316	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,10	3213746
317	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,14	3213747
318	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,05	3213748
319	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,11	3213749
320	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,07	3213750
321	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,14	3213751
322	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,05	3213752
323	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224		1,09	3213753
324	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Perforerad. Stack 42 tills. m. nr.: 261, 262, 315, 324, 374	1,05	3213754
325	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 4 tills. m. nr.: 32, 50, 212, 325	1,01	3213755
326	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 5 tills. m. nr.: 6, 106, 147, 280, 326, 358	0,91	3213756
327	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 6 tills. m. nr.: 46, 86, 123, 293, 327	1,19	3213757
328	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 10 tills. m. nr.: 328, 357	1,07	3213758
329	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,19	3213759
330	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 13 tills. m. nr.: 92, 330, 406	1,07	3213760
331	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	0,95	3213761
332	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 19 tills. m. nr.: 63, 184, 206, 312, 332, 382	1,06	3213762
333	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 20 tills. m. nr.: 102, 207, 333, 384	1,01	3213763
334	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	1,11	3213764
335	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 30 tills. m. nr.: 154, 282, 284, 335, 402	1,13	3213765

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
336	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1667	SM 224	Stack 34 tills. m. nr.: 144, 166, 180, 336, 339	1,12	3213766
337	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,13	3213767
338	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,11	3213768
339	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	Stack 34 tills. m. nr.: 144, 166, 180, 336, 339	1,02	3213769
340	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,07	3213770
341	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,00	3213771
342	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	kantskada	0,89	3213772
343	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,03	3213773
344	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,04	3213774
345	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,13	3213775
346	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		0,98	3213776
347	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		0,84	3213777
348	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		0,82	3213778
349	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		0,77	3213779
350	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		0,95	3213780
351	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		0,79	3213781
352	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,06	3213782
353	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,16	3213783
354	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		0,95	3213784
355	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225		1,27	3213785
356	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	Stack 3 tills. m. nr.: 26, 145, 146, 356	1,20	3213786
357	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	Stack 10 tills. m. nr.: 328, 357	1,04	3213787
358	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	Stack 5 tills. m. nr.: 6, 106, 147, 280, 326, 358	0,83	3213788
359	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	Stack 32 tills. m. nr.: 78, 216, 252, 359, 390	1,03	3213789
360	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	Stack 35 tills. m. nr.: 8, 36, 60, 121, 219, 360	1,02	3213790
361	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1668	SM 225	Stack 41 tills. m. nr.: 76, 119, 260, 361, 373	0,92	3213791
362	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226b		0,99	3213792
363	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226b		0,80	3213793
364	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226a		0,87	3213794
365	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226b		0,87	3213795
366	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226b		1,13	3213796
367	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226a	Stack 33 tills. m. nr.: 281, 367	0,79	3213797
368	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226b	Stack 14 tills. m. nr.: 368, 386	0,98	3213798
369	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1669	SM 226b	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 166, 225, 257, 292, 331, 369, 372	0,89	3213799

nr	Land	Myntherre	Valör	Mynfort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
370	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1670	SM 227		1,05	3213800
371	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1670	SM 227		0,92	3213801
372	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1670	SM 227	Stack 18 tills. m. nr.: 23, 122, 129, 131, 186, 225, 257, 292, 331, 369, 372	0,88	3213802
373	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1670	SM 227	Stack 41 tills. m. nr.: 76, 119, 260, 361, 373	1,01	3213803
374	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1670	SM 227	Stack 42 tills. m. nr.: 261, 262, 315, 324, 374	1,11	3213804
375	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1671	SM 228		1,03	3213805
376	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1671	SM 228	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	0,99	3213806
377	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1671	SM 228	Stack 15 tills. m. nr.: 108, 259, 377	1,07	3213807
378	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1671	SM 228	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	0,81	3213808
379	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1671	SM 228	Stack 27 tills. m. nr.: 49, 69, 89, 379	0,98	3213809
380	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229b		0,90	3213810
381	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229a		1,01	3213811
382	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229a	Stack 19 tills. m. nr.: 63, 184, 206, 312, 332, 382	1,02	3213812
383	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229a	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,00	3213813
384	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229b	Stack 20 tills. m. nr.: 102, 207, 333, 384	1,20	3213814
385	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229a	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	1,03	3213815
386	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229b	Stack 14 tills. m. nr.: 368, 386	0,99	3213816
387	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229a	Stack 22 tills. m. nr.: 88, 153, 387	0,83	3213817
388	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229a	Stack 17 tills. m. nr.: 224, 388	1,01	3213818
389	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229a	Stack 9 tills. m. nr.: 109, 215, 389	1,33	3213819
390	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1672	SM 229b	Stack 32 tills. m. nr.: 78, 216, 252, 359, 390	1,15	3213820
391	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1673	SM 230	stada	0,92	3213821
392	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1673	SM 230	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	0,89	3213822
393	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1674	SM 231		0,97	3213823
394	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1674	SM 231	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 329, 383, 392, 394, 408	1,13	3213824
395	Sverige	Karl XI	1 öre	Stockholm	1675	SM 232		0,78	3213825

nr	Land	Myntherre	Valör	Myntort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
396	Sverige	Karl XI	2 öre	Landskrona	1675	SM 254a		1,37	3213826
397	Staden Reval under Sverige	Karl XI	4 öre	Reval	1667	SBM 101b	Stack 29 tills. m. nr.: 1, 179, 251, 283, 287, 314, 334, 376, 397	3,14	3213827
398	Staden Reval under Sverige	Karl XI	2 öre	Reval	1664	SBM 112	kantskada	1,82	3213828
399	Staden Reval under Sverige	Karl XI	2 öre	Reval	1665	SBM 113		1,36	3213829
400	Staden Reval under Sverige	Karl XI	2 öre	Reval	1666	SBM 114	kantskada	1,76	3213830
401	Staden Reval under Sverige	Karl XI	2 öre	Reval	1666	SBM 114		1,43	3213831
402	Staden Reval under Sverige	Karl XI	2 öre	Reval	1666	SBM 114	Stack 30 tills. m. nr.: 154, 282, 284, 335, 402	1,88	3213832
403	Staden Reval under Sverige	Karl XI	2 öre	Reval	1664	SBM 111-118 1669	Stack 38 tills. m. nr.: 9, 51, 62, 167, 183, 220, 253, 277, 278, 378, 385, 403	1,50	3213833
404	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1665	SBM 124a		1,17	3213834
405	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1665	SBM 125		0,96	3213835
406	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1665	SBM 124a	Stack 13 tills. m. nr.: 92, 330, 406	0,80	3213836
407	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1666	SBM 128		1,02	3213837
408	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1666	SBM 126a	Stack 11 tills. m. nr.: 22, 34, 47, 68, 149, 150, 151, 160, 165, 217, 221, 222, 310, 311, 383, 392, 394, 408	1,04	3213838
409	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1666	SBM 126a	Stack 40 tills. m. nr.: 28, 52, 409	0,81	3213839
410	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1666	SBM 126a	Stack 8 tills. m. nr.: 21, 27, 61, 87, 214, 410	1,20	3213840
411	Staden Reval under Sverige	Karl XI	1 öre	Reval	1667	SBM 129		1,05	3213841
412	Danmark	Christian IV	1 krona	Köpenhamn	1618	Hede 106a		17,57	3213842
413	Danmark	Christian IV	1 krona	Köpenhamn	1620	Hede 106c		18,35	3213843
414	Danmark	Christian IV	1 krona	Köpenhamn	1620	Hede 106c		18,42	3213844
415	Danmark	Christian IV	1 krona	Köpenhamn	1621	Hede 106a		18,10	3213845
416	Danmark	Christian IV	1 krona	Köpenhamn	1621	Hede 106a		18,17	3213846
417	Danmark	Christian IV	1 krona	Köpenhamn	1624	Hede 125		18,55	3213847
418	Danmark	Christian IV	1 krona	Köpenhamn	1625	Hede 127		17,65	3213848
419	Danmark	Frederik III	1 krona	Köpenhamn	1652	Hede 84	kantskada	18,25	3213849
420	Danmark	Frederik III	1 krona	Köpenhamn	1653	Hede 87a	kantskada	20,58	3213850
421	Norge	Frederik III	2 mark	Christiania	1658	Hede 67b		10,58	3213851
422	Nederländerna, Provinsen Gelderland		1 riksdaler		1618			27,71	3213852
423	Nederländerna, Provinsen Utrecht		1 riksdaler		1620			27,87	3213853
424	Nederländerna, Provinsen Utrecht		1 riksdaler		1620			28,24	3213854

nr	Land	Myntherre	Valör	Mynkort	Datering	Referens	Kommentar	Vikt	SHM-nummer
425	Nederländerna, Provinsen Väst Friesland		1 riksdaler		1620			27,63	3213855
426	Nederländerna, Provinsen Holland		1 riksdaler		1622			27,79	3213856
427	Nederländerna, Provinsen Zeeland		1 riksdaler		1631		kantskada	28,14	3213857
428	Nederländerna, Provinsen Zeeland		1 riksdaler		1648			27,97	3213858
429	Nederländerna, Provinsen Gelderland		1 riksdaler		1649			27,85	3213859
430	Nederländerna, Provinsen Gelderland		1 riksdaler		1652			28,23	3213860
431	Nederländerna, Provinsen Gelderland		1 riksdaler		1601	1693		28,01	3213861
432	Sachsen	August I	1 taler	Dresden	1562			28,61	3213862
433	Braunschweig-Wolfenbüttel	Friedrich Ulrich	1 taler		1619			27,36	3213863
434	Sachsen-Lauenburg	August I	1 taler	Ratzeburg	1636			28,61	3213864
435	Mecklenburg	Johann Albrecht I	1 sechsling		1552			0,39	3213865
436	Polen	Sigismund III	1 taler	Toruń	1630			28,35	3213866
437	Tyrol	Rudolf II	1 taler	Hell, Tyrol	1607			27,95	3213867
438	Sverige	Karl XI			1660	1697	Stack 24 tills. m. nr.: 79, 120, 255, 258, 438	0,06	3213868

Ödmans brakteater: Ett medeltida myntfynd i Tanums kyrka år 1723

Anton Larsson

Tanums socken i norra Bohuslän är välkänd för sina förhistoriska lämningar, såsom det världsarvsklassade hällristningsområdet och Greby gravfält. Ur ett numismatiskt perspektiv är socknen dock mindre känd. Richard Kjellgrens *Myntfynd från Bohuslän* (2004), vilken ingår i Kungliga Myntkabinettets serie med landskapsinventeringar över myntfynd i Sverige, innehåller för Tanum sockens räkning endast fem olika

myntfynd. I samtliga fall, förutom en ensam romersk silverdenar från den romerske kejsar Marcus Aurelius styre, rör det sig om eftermedeltida, tidigmoderna fynd (Kjellgren 2004:69–70). Sedan landskapsinventeringen utfördes har dessa mynt fått ett mycket intressant tillskott genom Kulturlandskapets undersökningar vid en möjlig handelsplats i närheten av Greby. Där har vid metalldetektorsökning påträffats bl.a.

Figur 1. Tanums kyrka. Foto: Harri Blomberg, 2006.

ett karolingiskt mynt från 800-talet och en arabisk dirham från 900-talet (Kulturlandskapet 2020; NFG 2021:8–10).

Nu kan ytterligare ett myntfynd i socknen fogas till handlingarna. Detta idag försvunna fynd, som sannolikt kan dateras till senmedeltiden, gjordes i Tanums kyrka så tidigt som 1723, och utgör ett litet men intressant bidrag till vår kunskap om medeltida myntfynd i kyrkliga miljöer. Kjellgren konstaterade i sin landskapsinventering att “under 1700-talet kommer inga myntfynd till myndigheternas kännedom” (Kjellgren 2004:10), vilket gör fyndet relativt unikt även rent numismatisk-historiskt.

Tanum och dess kyrkoherde

Tanums kyrka har medeltida ursprung, men mycket lite är känt från denna period. Den äldre kyrkan revs 1825 och ersattes med den nyklassiska kyrkobyggnad som invigdes 1830 och står kvar än idag (se fig. 1). Den består av ett långhus med rakt avslutat kor i öster och kyrktorn i väster. Under århundradenas lopp har många kyrkoherdar passerat genom portarna i Tanums kyrka. En av de mest intressanta personerna i detta långa förflutna var en av Bohusläns stora krönikörer, Johan Petri Ödman. Ödman (själv stavade han efternamnet som *Oedman*) föddes den 21 oktober 1682 i Borås. Efter faderns död gifte modern om sig med en prästman. Även sonen kom in på den kyrkliga banan, efter studier i Sverige och Tyskland. Ödman tillträdde positionen som kyrkoherde i Tanum 1719, efter att ha tjänstgjort i det stora nordiska kriget som regementspastor. Ödman är utöver sin gärning som kyrkoherde framförallt känd för sitt magnum opus från 1746, en bok med titeln *Chorographia Bahusiensis*.

I sin *Chorographia Bahusiensis* beskrev Ödman landskapets historia, seder, natur och geografi, samt gjorde en grundlig genomgång av alla dess olika socknar. I dessa

sockengenomgångar redogjorde han, ofta på ett lite spretigt sätt, för alltifrån kyrkoarkitektur och herdaminnen till underliga fornsaker och intressanta personer han stött på, allt i en salig blandning. Trots vissa felaktigheter är *Chorographian* en av de viktigaste källorna om äldre förhållanden, fornlämningar och folktro i det tidigmoderna Bohuslän. Endast prästen Axel Emanuel Holmberg (1817–1861), författare till *Bohusläns historia och beskrifning*, kan mäta sig i denna roll. Bland de många fenomen och kuriositeter Ödman beskriver sticker ett ut i en numismatikers öga, nämligen hans beskrivning av de fynd som gjordes 1723 vid renoveringen av Tanums kyrka.

Myntfyndet

Det var en starkt förfallen kyrka som mötte den nyanlände Ödman när han blev kyrkoherde i Tanum 1719. Under kriget hade den danske ståthållaren i Norge, Waldemar Løvendahl (1660–1740), lett en invasion av norra Bohuslän 1711. Då plundrades prästgården och kyrkan användes som förrådsbyggnad. Även senare under kriget, i samband med Karl XII:s två krigståg i Norge, hade platsen fått spela en roll. 1718, året innan Ödman tillträdde, hade dessutom konungens likfärd stannat till en natt vid prästgården. Bara dagarna före detta greps hans förste minister, Georg Heinrich von Görtz (numismatiskt intressant p.g.a. de så kallade “Görtzdalerna”, Karl XII:s nödmynt) på samma plats av sina fiender i det nya styret, för att senare avrättas (Carlsson 1964:91).

Efter alla dessa ofredsår med farsoter och krigsekonomi stod Ödman alltså inför en stor utmaning i början av sin ämbetsroll, med att rusta upp och renovera kyrkan och prästgården. Detta skedde också 1723, två år efter freden i Nystad som avslutade det förödande stora nordiska kriget. Ödman beskriver i sin *Chorographia Bahusiensis*

de renoveringar församlingen utförde under hans ledning, och de fynd som gjordes i samband med detta:

”1723 tå hela Kyrckan utan ock innan til, effter Ofreden i 20 år, stod under reparation, blef hela Kyrkans Inrede ock förbättrad: I Stället för Mellan-Muren, blefwo 2:ne höga Pelare, som i en Stads-Kyrcka, upsatte, then kostbara Altare-Taflan af år 1686 blef renoverad så wäl som Predike-Stolen ock Läck-tarn jämwäl nya Stolar ock Golf anlagde [...] Under samma Tijd fans i Mullen smält Bly ock stora Brander af Eeke-Planckor under gålfwet, the ther witna, at Kyrckan warit afbränd, särdeles tå wid Kyrckan stådt ett stort Fält-Slag, emedan Allmogen än i dag kallar then wid Kyrckan flytande Bäckén Blodbäck; Thesslikes fans i Mullen gammalt Mynt, såsom Danska 2 och 4 Schillingar, [samt] them man kallar bracteatos, som synas warit myntade i Norrige under Amundo ock Sverchero i Swerige, tå slikt Mynt war tilfinnandes, thet hans Högwördighet Herr Doct. Niekenck på ett Präste-Möte mig berättade, hwilken, efter åstundan, wid mitt tilbod, fick ock thessa bracteater af mig til sitt förträffeliga Mynte-Cabinet, såsom en liten tilsats, hwilken Présent han högt estimerade för rariteten ock antiquiteten skuld.” (Ödman 1746:329f)

Alltså: när Tanums kyrka renoverades och ett nytt golv lades 1723 påträffades ett antal sannolikt tidigmoderna danska två- och fyrskillingar samt två ensidiga brakteater från medeltiden. Dessa två brakteaters öden och identiteter kommer vi ha anledning att återkomma till.

Något bör nämnas kring Ödman’s “Blodbäck”, ett vattendrag i närheten av Tanums kyrka som idag heter Vinbäck. Den moderna ortsnamnsforskningen har en något mindre fantasieggande förklaring på platsnamnet än Ödman: “Säkert har det brunfärgade vattnet lett namngivarens tankar till blod”

(Löfdahl 2006:24). Att Tanums kyrka någon gång brunnit, antingen av våda eller i krigstid, är inte historiskt belagt men är trots detta fullt möjligt med tanke på Ödman’s fynd av blysmältor och förkolnat trä. Det är däremot känt att prästgården brändes under 1675 under Gyldenlöwefejden, och alltså senare även plundrades 1711. Ödman kommenterar också bristen på äldre skriftligt material i kyrkoarkivets förvar: “Alla Böcker ock sådana Monumenter äro i Feigder förkomne” (Ödman 1746:327). Detta är faktiskt ett återkommande klagomål från Ödman runt om i landskapet. Medeltidens, 1500-, 1600- och det tidiga 1700-talets nordiska krig, vilka i Bohuslän ofta fått lokala namn (t.ex. Hannibalsfejden, Krabbefejden, Bjelkefejden, o.s.v.), ledde till att mycket äldre arkivmaterial gick förlorat.

Att Ödman gjorde detta fynd är inte helt ouppmärksammat i senare litteratur, det tjugotredje bandet *Biographiskt lexicon öfver namnkunnige svenska män* från 1857 nämner nämligen “några rara bracteater” i förbigående när Ödman avhandlas (Anonym 1857:287–288). Däremot har detta faktum alltså inte överlevt in i landskapsinventeringen (Kjellgren 2004) eller annan modern numismatisk litteratur. Vad hände då med mynten?

Niehencks myntkabinett

Den ”Herr Doct. Niekenck” [sic] som Ödman mött och givit brakteaterna till är identisk med Georg Friedrich Niehenck (1678–1752), född i Rostock och från 1713 verksam i Göteborg som kyrkoherde för stadens tyska församling (Pettersson & Litzén 1872:40). Enligt den inte alltid helt pålitlige lokalhistoriske skildraren Carl Rudolf A:son Fredberg kunde om Niehenck “som ett kuriositetsdrag [...] nämnas, att han var en av sin tids förnämste samlare av gamla mynt” (Fredberg 1921:517). Två år efter Niehencks död 1752 värderade boupp-

teckningen hans "Münt-Cabinet" till en summa av 8 000 daler. Detta kan jämföras med att hans bibliotek gick på 2 500 daler, hans möbler 700 daler samt hans sängkläder 265 daler, bland andra poster. Tyvärr går detta inventarium inte i någon detalj alls på vilka mynt som ingick i samlingen, inte heller på hans övriga bohag (Göteborgs rådhusrätt 1754).

Avvecklingen av samlingen drog ut på tiden. I *Den swänska Mercurius* annonserades 1756 att Niehencks änka, Agneta Catharina Siricia, önskade sälja den bortgångne makens myntkabinett. Detta angavs då bestå av: "... 4 270 Mynt och Medailler, och bland dem 200 af gull, 600 stycken gamla Romerska, Grekiska, Constantinopolitanska och Gjötiska samt 1 300 stycken Swänska Mynt och Medailler" (Anonym 1756:631). Efter att inga museer i Stockholm eller Uppsala velat köpa in samlingen ska den ha splittrats; en del köptes upp av en köpman vid namn Finlay (eventuellt identisk med den skotsk-svenske magnaten Robert Finlay) medan lejonparten gick till en anonym handlande, som förde samlingen till Tyskland.

Den del av samlingen som fördes till Tyskland hamnade i Hamburg, där den skulle säljas på auktion den 29 oktober 1759. En katalog upprättades för detta tillfälle av Albert Balemann, på latin med en tyskspråkig introduktion; för närmare beskrivning av katalogen, se Larsson 2021 (se även Larsson 2022).

En lång rad olika myntherrar figurerar i katalogen svenska avdelning: Olof Skötkonung, Ragnvald Knaphövde, Knut Eriksson, Sverker III, Håkan Magnusson, Albrekt av Mecklenburg, Margareta, Erik av Pommern, Karl Knutsson, Sten Sture den äldre, Hans, Svante Sture, Sten Sture den yngre, Kristian II, samtliga monarker från Vasaätten och Pfalziska ätten, samt slutligen Fredrik I som ännu regerade vid tiden för Niehencks död. Dessutom inkluderade

den svenska samlingen utöver dessa mynt en stor mängd polletter och medaljer av olika slag. Lägg märke till att flera av dessa myntherrar är felidentifierade – till exempel slog den svenske 1100-talskungen Ragnvald Knaphövde aldrig egna mynt.

Dessa avgörande fel har sannolikt sitt ursprung i Elias Brenners verk, som vid denna tid dominerade den svenska numismatiken. Som Yrjö Hyötyniemi nyligen har påvisat byggde Brenners bestämmningar i stor utsträckning på Rasmus Ludvigssons fantasifulla regentlängder från 1570-talet (Hyötyniemi 2022). De svenska myntposterna i katalogen över Niehencks samling hänvisar i princip samtliga till Brenner: *Nummus, qualis a Brennero in Thesauro Nummorum Sueo-Gothicorum ...* (Hesse 2004:104–105, nr. 0607-0610). Vad som hände på auktionen den 29 oktober 1759, och var mynten sen tog vägen på den europeiska marknaden, är okänt. Dock går det att delvis bättre förstå Ödmans brakteater bättre utifrån auktionskatalogen och kopplingen till Brenner.

Myntens identitet

Niehenck bestämde som sagt Ödmans två brakteater till att ha varit "myntade i Norrige under Amundo ock Sverchero i Sverige" (Ödman 1746:329). I katalogen från 1759 över Niehencks myntsamling finns endast ett enda mynt som anförs till en Sverker, närmare bestämt "Suercherus III", listat som nr. 4 i samlingen: "Id. p. 11 & tab. 4. Fig. 1. cum aliquo discrimine." Detta hänvisar som sagt i sin tur till Brenners *Thesauro Nummorum Sueo-Gothicorum*. Sid- och planschuppgifterna stämmer med den andra upplagan som publicerades 1731 av Niklas Keder, som därför bör vara den som använts snarare än den första utgåvan från 1691. Tyvärr ger katalogen inga detaljer om den angivna avvikelserna från Brenners illustration ("cum aliquo discrimine").

Den kung som Brenner kallar Sverker III

är mer korrekt Sverker II, även känd som Sverker Karlsson eller Sverker den yngre. Denne föddes 1164 som son till kung Karl Sverkersson och stupade i slaget vid Gestilren 1210. Det felaktiga regentnumret III istället för II har sitt ursprung i Johannes Magnus fantasifulla verk *Historia de omnibus Gothorum Sveonumque regibus* från 1554. Krönikören hade med en uråldrig och legendarisk *Svercherus* (d.v.s. Sverker) på plats nr. 60 i kungalängden, följd av Sverker den äldre på plats nr. 123 och Sverker den yngre på plats nr. 127 (Magnus 1554). Därav användandet av det inkorrekta ”Suercherus III” i Brenners och Niehencks kataloger ännu på 1700-talet. Brenners 1731-utgåva listade en enda känd mynttyp från denne kung. Den beskrivs på följande sätt: ”E tenui bractea est, & S initiale coronatum, inter duos annulos ostendit” (Brenner 1731:11, tavla IV,1). Denna identifikation är dock fel; brakteaten tillhör varken Sverker den yngre eller hans tid. Det rör sig istället om en av senmedeltidens många ensidiga brakteatpenningar, i detta fall avbildande ett krönt ’S’.

Brita Malmer publicerade 1980 ett avgörande verk om dessa senmedeltida penningar, i vilken hon utifrån fyndsammansättning och haltanalyser ställde fram en övergripande kronologi. Den förste som lät slå ensidiga penningar med krönta bokstäver ska enligt henne ha varit Albrekt av Mecklenburg, kung av Sverige mellan 1364 och 1389 (Malmer 1980:33). Penningarna med ett krönt ’S’ präglades i Söderköping (Malmer 1980:30, 32, 45, 47, 67). Det är alltså sannolikt ett exemplar av denna typ som Ödman hittade 1723 och som via Brenner och Niehenck felaktigt identifierats som tillhörande Sverker (*Sverchero*). Den övergripande mynttypen fortsatte att cirkulera och präglas av och till fram till 1400-talets slut (Malmer 1980:45, 46, 48).

Men det finns också andra brakteater med ’S’. För ”Svercherus II 1138” illustrerar Brenners 1731-utgåva tre mynt, varav

en ’S’-brakteat utan krona med strålrand (Brenner 1731:7, tab III,7). Den tillhör en serie med olika bokstäver som anses tillhöra Magnus Erikssons (1319–64) sista regeringsår efter 1354 (Lagerqvist 1970:91–92, grupp XXVIII:3). Varianten med ’S’ blev även det präglat i Söderköping (Malmer 1980:32, 277). Det finns också ’S’-brakteater med slät rand från slutet av Magnus Erikssons tid eller början av Albrekt av Mecklenburgs regering (1364–89) (Lagerqvist 1970:95–96, grupp XXX:4, 7). Man känner dessutom till norska brakteater med ett ’S’ från andra halvan av 1100- och första halvan av 1200-talet, men de är av en annan stil än de som Brenner illustrerade (Eijke Ramberg 2017:104–106).

Sammanfattningsvis är det mest sannolikt att det mynt, som blev sålt 1759, är samma exemplar som det som blev funnet i Tanums kyrka 1723. Det vill säga, att det var en brakteat med ett krönt ’S’. I brist på andra detaljer kan den grovt dateras till slutet av 1300-talet och 1400-talet. Det kan dock inte helt uteslutas att myntet från Tanum i verkligheten var en brakteat med okrönt ’S’ eller en norsk brakteat.

Den brakteat som Ödman anger ska ha varit myntad ”i Norrige under Amundo” (Ödman 1746, 329) är mer svåridentifierad än ’S’-brakteaten. Ingen norsk kung med ett latinskt namn som ens liknar ”Amundo” har mig veterligen funnits, och i katalogen över Niehencks myntkabinett återfinns inte heller något liknande mynt – kanske är det ett av de mynt som såldes före samlingen skeppades till Hamburg. Därför får vi här förlita oss på ren spekulering.

Det framstår som möjligt att den kung som Niehenck bestämt brakteaten till istället var den svenske kungen Anund Jakob, Olof Skötkonungs son och efterträdare, av Johannes Magnus kallad ”Amundus” på latin (Magnus 1555). Kanske beror sammanblandningen med landstillhörighet på ett kommunikationsfel eller missförstånd, mel-

lan t.ex. Niehenck och Ödman eller Ödman och boktryckaren i Stockholm. Brenners 1731-utgåva anförde i alla fall fyra olika mynt till Anund Jakob, varav tre felaktigt (Brenner 1731:5–6, tab II:9–12). Av de felaktigt anförda mynten är två brakteater, båda bärande bokstaven 'A'. Den ena har ett krönt 'A' och tillhör samma grupp som den ovan omtalade brakteaten med krönt 'S'. Varianten med ett krönt 'A' präglades i Västerås. Den andra visar ett 'A' utan krona med strålrand, som möjligtvis är en felläsning av ett upp-och-nedvänt 'L' (jfr. Lagerqvist 1970:91–92, grupp XXVIII:2), som dateras till 1354–64 och tillskrivs Lödöse (Malmer 1980:32, 277). Det finns också norska brakteater med 'A' från andra halvan av 1100-talet och första halvan av 1200-talet (Eijke Ramberg 2017:92–94). Det är tyvärr inte möjligt att avgöra vilken typ som Ödmans mynt tillhörde.

Slutsats

Ödmans brakteater är intressanta på många sätt. Dels som lokalhistoriskt kuriosum och som tidsdokument för denna periods tidiga antikvarier, numismatiker och mynthandlare, men även som en utökning av vår kunskap om myntfynd i kyrkomiljö. Detta är ett välkänt om än svårförstått fenomen. Exempelvis har i Naverstad, en av Tanums grannsocknar, gjorts stora myntfynd i den medeltida sockenkyrkan. Det är svårt att inte jämföra Ödmans fynd vid renoveringen av Tanums kyrka 1723 med det depåfynd som gjordes vid renoveringen av Naverstads kyrka 1693. Då påträffades minst 38 mynt, bland dem en av Knut Erikssons penningar från sent 1100-talet, ett antal nordtyska mynt från sent 1100-tal, och ett större antal norska mynt från sent 1100-tal och tidigt 1200-tal. Ödman, som anlände i Bohuslän 1719, nämner inte detta fynd trots det stora antal övriga detaljer han anger om Naverstads kyrka, och det är fullt möjligt att

han inte kände till det. Ytterligare ett stort antal svenska, norska, danska och tyska mynt från 1200-, 1300- och 1400-tal påträffades vid senare renoveringar 1824 och 1927 (Kjellgren 2004:52–54).

Majoriteten av myntfynden i Naverstads kyrka tillhör hela den norska medeltiden, men det förekommer även svenska, danska, gotländska, tyska och franska mynt från samma period. Det svenska materialet i Naverstad består, utöver tre Lödösepenningar från 1100-talet och en handfull tidigmoderna mynt, av fem 1300-talspenningar tillhörande samma generella kategori som Ödmans brakteater, varav en brakteat med krönt 'A' (Kjellgren 2004:54). Liknande fynd har även gjorts i ett antal kyrkor och kloster i Västergötland längs Göta älv, Dalsland, samt det norska Östfold (Malmer 1980:161–165), d.v.s. närliggande regioner. Till denna lista kan vi nu alltså tillföra Tanums kyrka. Vad spridningen av dessa mynt säger lämnar jag till någon annan att avgöra.

Litteratur och källor

- Anonym. 1756. *Den swänska Mercurius*. 1:a årg, s. 641. Stockholm 1756.
- Anonym. 1857. *Biographiskt lexicon öfver namnkunnige svenska män*. 1857. 23. Xanderson-Östgöte. Örebro 1857.
- Brenner, E. 1731. *Thesaurus Nummorum Sueo-Gothicorum*, reviderat utgåva av N. Keder, Stockholm 1731.
- Carlsson, S.C.O. 1964. *Svensk historia: Tiden efter 1718*. Stockholm 1964.
- Eijke Ramberg, L. 2017. *Mynt er hva mynt gjør. En analyse av norske mynter fra 1100-tallet: produksjon, sirkulasjon og bruk*. Doktorsavhandling. Stockholm 2017.
- Fredberg, C.R.A. 1921. *Det gamla Göteborg. Lokalhistoriska skildringar, personalia och kulturdrag*. Del 2. Göteborg 1921.

- Göteborgs rådhusrätt. 1754. *Göteborgs rådhusrätt och magistrat före år 1900, Bouppteckningar och arvskiften, SE/GLA/12098/E III a/14 (1753–1755)*. Nr. 45, s. 601. Landsarkivet i Göteborg.
- Hesse, B. O. 2004. *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903* (Numismatiska Meddelanden XLII). Stockholm 2004.
- Hyötyniemi, Y. 2022. "Ludvigssons låda – början till en kunglig svensk myntsamling", *Myntstudier* 2022:1, s. 1–27.
- Kjellgren, R. 2004. *Sveriges mynthistoria: landskapsinventeringen. 11 Myntfynd från Bohuslän*. Stockholm 2004.
- Kulturlandskapet. 2020. *Greby Handelsplats – ett forskningsprojekt 2020–2022*. Hämtad från www.kulturland.se/greby-handelsplats-metaller/ (2024-02-07).
- Lagerqvist, L. O. 1970. *Svenska mynt under vikingatid och medeltid*. Stockholm 1970.
- Larsson, A. 2021. "Georg Friedrich Niehencks myntsamling", *Svensk numismatisk tidskrift* 2021:5, s. 120.
- Larsson, A. 2022. "Niehencks polletter: Utdrag ur en av 1700-talets stora myntsamlingar", *Pollettbössan* 2022:59, s. 1–3.
- Löfdahl, M. 2006. *Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län. XIX. Ortnamnen i Tanums härad. 2. Naturnamn*. Göteborg 2006.
- Magnus, J. 1554. *Historia Ioannis Magni Gothi sedis apostolicae legati Svetiae et Gotiae primatis ac archiepiscopi Vpsalensis de omnibvs Gothorum Sveonvmqve regibvs qui vnquam ab initio nationis extitere, eorumque memorabilibus bellis late varieqve per orbem gestis, opera Olai Magni Gothi fratris eiusdem auctoris ac etiam archiepiscopi Vpsalensis in lucem edita*. Rom 1554.
- Malmer, B. 1980. *Den senmedeltida penningen i Sverige: svenska brakteater med krönt huvud och krönta bokstäver*. Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens handlingar. Antikvariska serien, 31. Stockholm 1980.
- [NFG] Numismatiska forskningsgruppen. 2021. *Verksamhetsberättelse 2020*. Stockholm 2021.
- Pettersson, S. & Litzén, A. R. 1872. *Göteborgs stifts herdaminne samt geografisk: statistisk och historisk beskrifning öfver pastoraten*. Göteborg 1872.
- Ödman, J. 1746. *Chorographia Bahusien-sis thet är: Bahus-läns beskrifning*. Stockholm 1746.

ISSN 1652-2303

Layout: Ylva Öd

© Numismatiska forskningsgruppen och förf.

Foto förf. om inget annat anges.

Stockholms
universitet